

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Komparace strategií povstaleckého boje v rámci
asymetrických konfliktů ve Vietnamu a**

Afghánistánu

Jan Vašíček

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní Vztahy

Diplomová práce

**Komparace strategií povstaleckého boje v rámci
asymetrických konfliktů ve Vietnamu a
Afghánistánu**

Jan Vašíček

Vedoucí práce:

PhDr. Pavel Hlaváček, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Obsah

Seznam zkratek	1
1. Úvod.....	2
2. Teoretický rámec analýzy	7
2. 1. Strategie	7
2. 1. 1. Typologie strategií	8
2. 2. Teorie asymetrických konfliktů.....	12
2. 3. Terminologie povstalecké strategie	14
3. Charakteristické znaky povstalecké strategie v rámci asymetrických konfliktů.....	18
3. 1. Bojová taktika	18
3. 2. Terén	19
3. 3. Sepjetí s obyvatelstvem.....	20
3. 4. Zájem vytrvat v boji.....	20
3. 5. Vliv času	21
4. Analýza povstalecké strategie ve Válce ve Vietnamu	24
4. 1. Průběh konfliktu	25
4. 2. Povstalecká struktura	30
4. 3. Strategie	32
4. 4. Operační strategie, taktika v boji	37
4. 5. Vliv terénu na povstalecký boj ve Vietnamu	40
4. 6. Význam obyvatelstva pro povstaleckou činnost	42
4. 7. Vliv času	43
5. Analýza povstalecké strategie ve Válce v Afghánistánu	45
5. 1. Průběh konfliktu	45

5. 2. Povstalecká struktura	49
5. 3. Strategie	51
5. 4. Operační strategie, taktika boje	54
5. 5. Vliv terénu na boje v Afghánistánu	58
5. 6. Význam obyvatelstva pro povstaleckou činnost	60
5. 7. Vliv času	62
6. Komparace obou případů	64
6. 1. Organizace	64
6. 2. Strategie	65
6. 3. Operační strategie, taktika boje	66
6. 4. Vliv terénu	67
6. 5. Vliv obyvatelstva pro povstaleckou činnost	68
6. 6. Vliv času	69
7. Závěr	71
7. 1. Zodpovězení výzkumné otázky	72
8. Seznam použité literatury	74
8. 1. Odborná literatura	74
7. 2. Internetové zdroje	77
9. Resumé	79
10. Přílohy	81
10. 1. Grafy	81
10. 2. Mapy	82

Seznam zkratek

ANA	Afghan National Army
ARVN	Army of the Republic of Vietnam
IED	Improvised explosive device
ISAF	International Security Assistance Force
MAAG	Military Assistance Advisory Group
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NFL	National Liberation Front
NVA	North Vietnamese Army
OEF	Operation Enduring Freedom
OIF	Operation Iraqi Freedom
PLA	People's Liberation Army
RPG	Rocket-propelled grenade
SOF	Special Operations Forces

1. Úvod

Armáda Spojených států amerických je přibližně od konce druhé světové války považována za nejvyspělejší a nejlépe vyzbrojenou vojenskou sílu na světě. V konvenčním boji, kdy proti sobě stála dvě pravidelná vojska, mohla jen obtížně hledat rovnocenného protivníka. V průběhu druhé poloviny 20. století se však charakter válek změnil. Aktéři doposud zvyklí střetávat se v přímé konfrontaci za pomoci konvenčních vojenských strategií najednou v mnohých případech stáli proti sice kvalitativně horšímu nepříteli, který však začal používat nepřímou strategii, strategii guerilly a uchýloval se k partyzánskému pojetí boje s cílem eliminovat vlastní slabiny a naopak vyhledat a opotřebovávat nejslabší místa protivníka. Takovéto konflikty bývají označovány jako asymetrické. Díky dobře zvolené strategii často dokázali na první pohled slabší aktéři svého protivníka porazit, nebo ho donutit ke stažení vojsk. V konvenční válce bylo též pravidlem, že proti sobě stály dva státní celky nebo z nich utvořené koalice. V rámci asymetrických konfliktů však proti konvenční síle státního aktéra často stojí militantní organizace či povstalecká skupina nestátního charakteru.

Také protivníci americké armády si uvědomovali, že v přímém boji proti modernímu vojsku nemají šanci na úspěch. Proto začali z vlastní iniciativy i donuceni okolnostmi praktikovat nepřímou strategii. Válka ve Vietnamu probíhající v 60. a 70. letech 20. století a Válka v Afghánistánu, jež vypukla v roce 2001 a do současnosti nebyla rozhodnuta, jsou obecně vnímány jako explicitní případy asymetrických konfliktů s účastí Spojených států. Oba konflikty jsou v dnešní době často připodobňovány. Vyznačují se poměrně dlouhou dobou trvání s nejasným výsledkem a jsou předmětem debat o vhodnosti americké intervence. V obou případech navíc Spojené státy absolvovaly boj v zemi s historickou tradicí dlouhotrvajících válek proti aktérům uplatňujícím na první pohled velmi podobné strategické postupy. V současné literatuře a tisku můžeme

nezřídka narazit na formulace typu „Afgánistán jako Vietnam“, „Afgánistán je nový Vietnam“ apod.

V rámci strategických studií o asymetrických konfliktech obecně i přímo studií o válkách ve Vietnamu a Afgánistánu jsou nejčastěji analyzovány strategie z pohledu pravidelných moderních armád. Naopak povstalecká strategie je značně opomíjená, často je zmíněná jen jako doplněk potřebný pro vysvětlení strategických postupů americké armády. Tato práce se v obou zmíněných konfliktech věnuje právě strategii povstaleckého boje. Povstaleckou strategii, kterou chci v obou zmíněných konfliktech zkoumat, lze chápat jako způsob boje, jenž se vymyká tradičním válečným koncepcím a díky kterému dokáže slabší porazit silnějšího. To ovšem nemusí znamenat, že se jedná o nahodilou neorganizovanou činnost. Již starověký čínský autor Sunzi vytvořil sepsáním díla *Umění války* vojenský manuál, v němž klade důraz na nepravidelný boj a umění porazit nepřítele bez přímé konfrontace.

Název diplomové práce je *Komparace strategií povstaleckého boje v rámci asymetrických konfliktů ve Vietnamu a Afgánistánu*. Strategie uplatňované povstalci v obou konfliktech jsou sice často dávány do souvislosti, ovšem bez důkladné analýzy nelze tuto souvislost považovat za objektivní. Ambicí práce je tudíž zodpovědět klíčovou výzkumnou otázku. Změnila se nějakým způsobem strategie povstalců při konfrontaci s americkou armádou? Cílem práce je za pomoci analýzy případových studií konfliktů ve Vietnamu a Afgánistánu a následné komparace obou případů tuto výzkumnou otázku zodpovědět.

Jak už vyplývá z názvu práce, hlavní použitou metodou je komparace. Ta je doplněná ještě o metodu deskriptivní. Jelikož komparujeme dva konflikty probíhající v odlišných časových periodách, použita je komparace diachronní. Objektem komparace jsou vojenské konflikty běžně označované jako Válka ve Vietnamu a Válka v Afgánistánu. Konkrétně se studie zaměřuje na srovnání strategií

povstaleckých bojovníků v obou střetnutích. Jelikož byla hlavním protivníkem povstalců v obou konfliktech Armáda Spojených států, časové vymezení případů je odvislé od délky americké intervence. Deskriptivní metoda je použita zejména při chronologickém nástinu průběhu konfliktů a pro zachycení vývoje jednotlivých strategických přístupů v čase.

Práce je rozvržena celkem do pěti hlavních kapitol, které se ještě dělí na další podkapitoly. Komparace povstaleckých strategií se opírá o konkrétní teoretický rámec, jemuž je věnována první kapitola. Je vytvořený na základě prací zabývajících se teorií války a vojenskou strategií. Je zde postihnuta vzájemná souvislost mezi strategií a politikou, rozdíl mezi strategií a taktikou, základní typologie strategických přístupů a v neposlední řadě vzájemná konfrontace těchto strategických přístupů s důrazem kladeným na nepřímou strategii. Pro pochopení terminologie používané ve vojenských vědách i pro následnou komparaci je postihnutí problematiky strategie zásadní. Pozornost soustředím především na aspekty, které mají souvislost se strategií povstaleckého boje proti přesile. Dále je v první části práce zohledněna teorie asymetrických konfliktů objasňující jednotlivé typy asymetrie a definující kritéria pro určení jednotlivých konfliktů a také současná poměrně nesourodá terminologie používaná v souvislosti s povstaleckým bojem a povstaleckou strategií.

Další kapitola se zaměřuje na vymezení komparačních kritérií pro následnou analýzu. Na základě teoretického rámce určeného v první kapitole jsou vyprofilovány charakteristiky, které jsou zpravidla v rámci problematiky povstalecké strategie v asymetrických konfliktech považovány za obecně platné. Tyto charakteristiky se týkají strategie a taktiky použité v boji, vlivu terénu a civilního obyvatelstva na povstalecký boj a vlivu doby trvání konfliktu na psychologii zúčastněných aktérů.

V obou zkoumaných případech jsou posléze použity jako proměnné a je díky nim umožněné objasnit výzkumný problém.

V následujících dvou kapitolách se již věnuji dvěma komparačním objektům, tedy válkám ve Vietnamu a v Afghánistánu (chronologicky určeno v tomto pořadí) a analýze jednotlivých povstaleckých strategií. Ačkoliv se nejedná o práci historickou, je nezbytné nejprve poskytnout stručný přehled průběhu obou konfliktů, aby byl případný čtenář seznámen s kontextem, kterým se práce zabývá. Posléze se zájem přesune na povstaleckou strukturu a charakteristiku bojovníků, kteří sváděli boj se silnějším a technologicky vyspělejší nepřítelem. Těžiště analýz obou asymetrických konfliktů je však podmíněno kritérii stanovenými v předchozí části. Nejprve je rozboru podrobena strategie povstalců. Zkoumá se, zda je součástí ucelené strategické koncepce, zda funguje nezávisle, nebo v návaznosti na strategické cíle jiných aktérů, jestli povstalci využívají pouze jeden strategický přístup, či ho v závislosti na konkrétní situaci a vývoji konfliktu uzpůsobují. Dále jsou popsány strategické a taktické metody použité přímo v konkrétních operacích. Postihnout je vliv terénu, obyvatelstva, času a vůle pokračovat v boji.

V poslední kapitole komparuji obě analýzy v závislosti na určených proměnných. Výsledkem komparace by mělo být objasnění, zda se při konfrontaci sil v rámci asymetrických konfliktů odehrávajících se na dvou různých bojištích a v různém období nějakým způsobem změnila povstalecká strategie boje proti Armádě spojených států, nebo zda jsou postupy používané povstalci ve Vietnamu srovnatelné s praktikami uplatňovanými o více než 30 let později v Afghánistánu.

Informace čerpané pro potřebu této práce pochází z tištěných i internetových zdrojů. Jedná se jak o původní anglické texty, přeložené do češtiny i původní české. Dostupnost zdrojů je poměrně dobrá. Pro vytvoření teoretického rámce byly použité práce autorů zabývajících se teorií války, vojenskou strategií a asymetrickými konflikty. V případě

zdrojů pro analýzu obou zkoumaných konfliktů jsem se musel vypořádat s jistou nesouměrností. O Válce ve Vietnamu je k dispozici velké kvantum literatury, ovšem ne všechna je adekvátní pro použití v akademické práci, proto byla důležitá adekvátní selekce. Oproti tomu Válka v Afghánistánu je stále se vyvíjející konflikt a k jeho analýze bylo za potřebí kromě odborných článků i většího podílu internetových zdrojů.

2. Teoretický rámec analýzy

2. 1. Strategie

Pro podrobnější analýzu strategie povstaleckého boje proti přesile je nezbytné vysvětlit samotný pojem strategie. Slovo *strategie* původně pochází z Řečtiny a prakticky znamená dovednost velet vojsku. V průběhu historie byl však termín využíván mnohdy rozdílně. V současnosti se termínu používá na několika úrovních, které ne všechny mají striktně vojenský charakter. Vojenská strategie, o kterou nám jde zejména, se v průběhu času stala pouze jednou ze všeobecných strategií zahrnutých do strategie globální, jež je úzce spjata s politikou a usiluje o nevojenské cíle, přičemž všeobecné strategie včetně té vojenské jsou pouhým nástrojem k jejich uskutečňování. Dalšími strategiemi mohou být strategie politická, ekonomická, psychologická, nebo diplomatická.¹

Na výrazné sepjetí válečného umění s politikou poukazoval již významný vojenský teoretik i praktik 19. století Carl von Clausewitz. Tvrzení, že „*válka je pouze pokračováním politiky jinými prostředky*“,² se stalo značně populární formulí. Jasně je zde vidět určitá nadřazenost politiky, kdy politika stanovuje účel, kterého má být dosaženo a zvolená strategie se stává pouhým prostředkem. Clausewitz strategii definuje jako „*užití boje k účelu války*“.³ Strategie by měla válečnému aktu vytyčit cíl, jenž je s účelem války v souladu, dále sestavit válečný plán a plány jednotlivých válečných tažení, v rámci kterých stanoví konkrétní boje. Válečná strategie tedy musí zahrnout jak obecnější záležitosti navazující na politické cíle, tak i konkrétnější činnosti související přímo s bojem.

¹ *Vojenská strategie*. 1. vyd. Editor Vlastimil Galatík, Antonín Krásný, Karel Zetocha. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - PIC MO, 2008. s. 12.

² CLAUSEWITZ, Carl von. *O válce: Dílo z pozůstalosti generála Carl von Clausewitze*. Editor Antonín Pohlodek. Brno: Bonus A, 1996. s. 36.

³ CLAUSEWITZ, s. 129.

Vojenskou strategii můžeme v současnosti obecně definovat jako využití ozbrojených sil k dosažení vojenských nebo politických cílů.⁴ Takováto definice ovšem nedokáže zcela postihnout veškeré úrovně činnosti spojené s válečným konfliktem. Na jedné straně můžeme hovořit o strategii, prostřednictvím které aktér konfliktu plní vojenské, ekonomické, politické, nebo jiné cíle a na straně druhé o umění použít ozbrojených sil v konkrétních bitvách. Taková dovednost se označuje jako taktika. Taktika je tedy „*umění kombinovat použití různých druhů vojsk proti nepříteli*“.⁵ Různými druhy vojsk rozumíme například pěchotu, tankové vojsko, dělostřelectvo, letectvo apod. Strategie a taktika spolu navzájem úzce souvisí a prolínají se. Strategických cílů by nebylo možné uskutečnit bez takticky správného řízení vojsk v jednotlivých bitvách a naopak jakákoliv taktická činnost by byla neopodstatněná bez definice těchto cílů. Zároveň jestliže je taktika uměním efektivně použít vojsko v boji, tak strategie je uměním tyto boje využít k úspěšnému výsledku celé války.

Významným aspektem strategie je možnost její volby. Jednotliví aktéři válečného konfliktu se uchylují k volbě určitého druhu strategie. Tato volba však není zcela dobrovolná, nýbrž je podmíněna specifikami střetnutí a především porovnání vlastních prostředků s předpokládanými prostředky protivníka. Důvodem pro volbu určité strategie je předpoklad aktéra, že právě jím zvolená strategie bude na protivníka nejefektivněji působit.

2. 1. 1. Typologie strategií

Základní typologií vojenské činnosti během ozbrojeného konfliktu je její rozdělení na útok a obranu. Velmi podrobně se útočnou a obrannou činností zabýval i Clausewitz. Obranu definoval jako činnost s negativním účelem, jejímž cílem je ubránit se, kdežto útok jako činnost s pozitivním

⁴ ARREGUÍN-TOFT, Ivan. How the Weak Win Wars: A Theory of Asymmetric Conflict. *International Security*. 2001, roč. 26, č. 1, s. 93-128. s. 99.

⁵ GALATÍK, s. 13.

účelem, jejímž cílem je dobýt. Podle něj je obraná forma vedení války silnější než forma útočná.⁶ Obrana v sobě jak na taktické, tak na strategické úrovni skýtá několik aspektů, které obránce v porovnání s útočníkem v boji zvýhodňují. Absolutní obrana bez sebemenšího ataku nepřítele by ovšem byla v naprostém rozporu s absolutním principem války, kterým by mělo být dosažení vítězství. Proto i v rámci obrany je nutné uchýlovat se k pozitivnímu účelu, tedy k útoku.

Stejně jako proti sobě stojí v opozici strategie útočná a obraná, tak podobným dialektickým způsobem bývají definovány i jiné druhy strategií. Proto se můžeme setkat s určením např. strategie konvenční a nekonvenční, vyhlazovací a opotřebovací, strategie totální a omezené války nebo strategie přímé a nepřímé. Při bližší analýze přímé a nepřímé strategie je potřebné rozlišovat mezi dvěma přístupy. Ten první vidí opozici mezi přímou a nepřímou strategií v tom, že přímá strategie usiluje o dosažení cíle pomocí vojenského vítězství, zatímco nepřímá strategie používá pro dosažení cíle nevojenských prostředků. Druhý přístup se již zabývá striktně vojenskou otázkou. Nepřímou strategií lze v tomto případě chápat jako snahu dospět k situaci, kdy lze konečného pozitivního výsledku dosáhnout samotnou skutečností, že boj i nadále pokračuje. Smyslem nepřímé strategie je vyvést protivníka z rovnováhy.⁷ V rámci zkoumání strategie povstaleckého boje proti přesile je možné využít obou přístupů chápání nepřímé strategie. Povstalecké strategii se v další části věnuji zevrubněji, nyní postačí nástin toho, že vyvedení protivníka z rovnováhy lze vojenskou i nevojenskou cestou. V konfliktu je tak využíváno například znalosti terénu, lsti, vysoké mobility nebo momentu překvapení, což protivníka opotřebovává fyzicky i psychicky. Neméně důležitá ovšem může být snaha otupit politickou vůli nepřítele k pokračování v boji.

⁶ CLAUSEWITZ, s. 319.

⁷ *Vojenská strategie*, s. 21.

Přímé a nepřímé strategie lze ve válečném konfliktu využít jak v případě útoku, tak v případě obrany. Tím pádem lze popsat čtyři následující ideální typy strategií používané přímo v boji, jak je uvádí ve své teorii Ivan Arreguín-Toft. Jedná se o přímý útok, nepřímý útok (barbarství), přímou obranu a nepřímou obranu (strategii guerilly).

Přímým útokem se rozumí použití vlastních bojových sil k eliminaci bojových sil protivníka, čímž dojde k získání hodnot doposud vlastněných protivníkem. Hlavním cílem je v tomto případě vyhrát válku tím, že bude eliminována schopnost protivníka prostřednictvím jeho ozbrojených sil nadále odolávat útoku.

Jako barbarství se označuje typ útoku, při kterém je systematicky porušováno válečné právo s cílem dosáhnout vojenských nebo politických cílů. Na rozdíl od přímých strategií bývá barbarství využíváno k podryvání protivníkovy vůle a ochoty pokračovat v boji. Terčem útoku jsou často objekty nevojenského charakteru, proto jsou nezřídka důsledkem barbarství vysoké ztráty civilního obyvatelstva.

Přímá obrana usiluje o zmaření pokusu protivníka zničit či získat naše vlastní hodnoty, jako je např. naše území, obyvatelstvo nebo strategické zdroje. Stejně jako v případě přímého útoku se tato strategie zaměřuje na protivníkovy bojové síly. Cílem je zničit protivníkovu vojenskou prostředky tak, aby došlo k zastavení útoku. Do přímé obrany lze zařadit i preventivní nebo preemptivní útok. V rámci těchto strategií je sice na počátku kampaně použit útok využívající momentu překvapení, ale konečné cíle jsou vždy defenzivní.

Nepřímá obrana (strategie guerilly) je defenzivní strategií vyžadující zapojení větší části společnosti. Cílem je působit na protivníka tlak ozbrojenými silami, které se záměrně vyhýbají přímé konfrontaci. Jedním z nejdůležitějších faktorů, jenž působí ve prospěch obránce je čas. Zpravidla čím déle konflikt trvá, tím méně výhodný pro útočníka vojenský

konflikt bývá. Ačkoliv je i nepřímá obrana zaměřená na nepřátelské vojsko a jeho podpůrné prostředky, hlavním účelem není zničení vojenských kapacit, ale vůle útočníka pokračovat v boji. Nepřímá obrana vyžaduje dva zásadní předpoklady. Za prvé musí obránce disponovat vhodným útočištěm. Důležitý je pro obranu příznivý terén, jenž poskytuje dobré krytí a zároveň útočníkovi komplikuje postup, nezanedbatelný vliv hraje i příznivá politická situace. Druhým aspektem je přízeň domácího obyvatelstva potřebná k logistické podpoře i k mobilizaci nových bojovníků.⁸

Vyjmenované čtyři typy strategií tvoří jen základní schéma. Jednotliví aktéři se nemusí striktně držet jedné strategie, ale mohou je v průběhu konfliktu měnit, nebo je i vzájemně kombinovat v reakci na aktuální vývoj bojů. K volbě strategie zároveň nedochází libovolně bez vlivu vnějších okolností. Dá se říci, že každá strategie má zároveň i ideální protistrategii. Přidržme se i nadále základního rozdělení strategických přístupů na přímé a nepřímé. Pokud proti sobě budou stát dva aktéři se stejným přístupem (přímý útok vs. přímá obrana, nepřímý útok vs. nepřímá obrana), s vyšší pravděpodobností to bude znamenat porážku vojensky slabšího aktéra, jelikož při konfrontaci identických přístupů zde není možnost nijak rozvrátit vojenskou výhodu silnějšího aktéra. Naopak pokud dojde ke konfrontaci aktérů s rozdílným strategickým pojetím (přímý útok vs. nepřímá obrana, nepřímý útok vs. přímá obrana), slabší má větší šanci porazit silnějšího, protože jeho přímá vojenská výhoda může být nekonvenčním způsobem rozvrácena, nebo se jí slabší může vyhnout.⁹ S přihlédnutím k těmto okolnostem je tedy velkou výhodou, pokud dokáže jeden aktér v rámci příprav na válečný konflikt předpovědět strategii, kterou zvolí aktér druhý, a zároveň mu okolnosti umožňují zvolit adekvátní protistrategii. Na prahu války je ovšem často nemožné ideální strategii určit. Volba je omezena

⁸ ARREGUÍN-TOFT, s. 100.

⁹ ARREGUÍN-TOFT, s. 105.

historickou tradicí, obvyklým formováním strategické koncepce na základě zkušenosti z předchozích konfliktů a neschopnost ji s rychle se měnícími okolnostmi okamžitě upravit, politickou ideologií, přírodními podmínkami a v neposlední řadě typem a technologickou úrovní jednotek, kterými armáda disponuje.

2. 2. Teorie asymetrických konfliktů

Výrazným znakem vojenských konfliktů posledních dekad je to, že mezi jednotlivými aktéry střetnutí panuje značná nesouměrnost v prostředcích, použitých metodách nebo cílech. Jelikož je hlavním úkolem této práce komparovat vojenské strategie ve válkách, které bývají označovány jako asymetrické, je nezbytné pojem *asymetrický konflikt* objasnit. Asymetrie mezi soupeřícími stranami je naprosto přirozená věc. Kdyby v rámci konfliktu neexistovaly alespoň v určitých aspektech rozdíly mezi jednotlivými aktéry, prakticky by nebylo možné vítězství jednoho a porážka druhého. Ačkoliv je určitý stupeň asymetrie v konfliktech všudypřítomný, ze současných definic je patrné, že klasický konflikt mezi pravidelnými armádami, i když jsou mezi nimi samozřejmě rozdíly, nelze jako asymetrický označit. V konfliktech, které můžeme definovat jako asymetrické, je zmíněná nesouměrnost jasně patrná. Asymetrický konflikt lze definovat jako válku, „*ve které jsou používány neočekávané a netradiční postupy s cílem podlomit protivníkovu sílu, obejít jeho silné stránky a ohrozit jeho zranitelná místa.*“¹⁰

Asymetrie se vyznačuje tím, že proti sobě bojují naprosto rozdílné síly. Na jedné straně může stát plná síla státního subjektu a na straně druhé určitá organizovaná skupina s omezenými zdroji a nepřiměřeně horšími bojovými prostředky. Mezi takovými aktéry může existovat velká řada na první pohled viditelných kontrastů. Vojska mohou mít rozdílnou technologickou úroveň, velikost, úroveň výcviku nebo stupeň

¹⁰ KRÁSNÝ, Antonín. Pohledy na asymetrii v operacích. *Defence and strategy*. 2003, roč. 3, č. 2, s. 77–88. s. 78.

organizace. Proti pravidelné armádě mohou stát nepravidelné síly, proti moderním vojenským technologiím primitivnější zbraně, proti složitému řízení operací jednoduché velení.¹¹

Významná vojenská převaha ovšem nemusí automaticky znamenat i vítězství ve válce. Pokud dokáže slabší aktér pomocí nekonvenčních postupů eliminovat vojenské výhody nepřítele a naopak využije svých vlastních výhod, může ve finále střetnutí vyhrát on. Ačkoliv je problematika asymetrických konfliktů nejčastěji spojována s válkami druhé poloviny 20. století, se současnými konflikty a předpokládá se že, v budoucnu bude nejběžnějším druhem války právě asymetrický konflikt, neznamená to, že se jedná o fenomén spojený pouze s moderní dobou. Tvrzení, že je to pouhá odchylka od klasického způsobu boje, je mylná.¹² Problematikou asymetrických konfliktů se dlouhodobě zabývá i Ivan Arreguín-Toft. Ve svém výzkumu analyzoval interakci jednotlivých strategických přístupů v rámci asymetrických konfliktů odehrávajících se mezi léty 1800 a 1998. Jako asymetrické určil konflikty, ve kterých byl součin ozbrojených sil a populace jednoho aktéra minimálně v poměru 5:1 oproti součinu ozbrojených sil a populace jeho protivníka. Výsledek analýzy byl takový, že v případě interakce dvou stejných strategických přístupů (např. přímá vs. přímá strategie) v 76 % konfliktů zvítězili silní aktéři. Naproti tomu za předpokladu, že byly konfrontovány odlišné strategické přístupy (přímý vs. nepřímý), v 63 % střetů zvítězili slabí aktéři.¹³ Z toho plyne, že při dobře zvolené strategii může v asymetrickém konfliktu zvítězit slabší. Otázka, jak slabí dokáže porazit silného, se stala jedním z nejpálčivějších problémů, kterým se na jedné straně zabývala teorie asymetrických konfliktů, a na straně druhé bylo jeho řešení podstatné pro vojenskou praxi. Za předpokladu, že silnější aktér vědom si

¹¹ KRÁSNÝ, s. 85.

¹² BOOT, Max. The Evolution of Irregular War. *Foreign Affairs*. 2013, roč. 92, č. 2, s. 100-114. s. 100.

¹³ ARREGUÍN-TOFT, s. 111.

svých vojenských výhod zvolí strategii přímou, klíčem k úspěchu pro slabšího může být povstalecká strategie.

2. 3. Terminologie povstalecké strategie

Současná terminologie zabývající se nepravidelným válčením a subversivní bojovou činností je poměrně nejasná a zavádějící.¹⁴ Pro následné stanovení charakteristik strategie povstaleckého boje a jejich použití jako proměnných pro komparativní analýzu, je důležité běžně používané termíny objasnit.

Asymetrické konflikty velmi úzce souvisí s tzv. *povstaleckou strategií*. Toto pojmenování asi nejlépe vystihuje termín *insurgent strategies* používaný v anglicky mluvících zemích. Pojem *insurgency* lze chápat jako činnost, která usiluje o narušení rovnováhy prostřednictvím subversivní (rozvratné) činnosti, politických aktivit, povstání nebo ozbrojené činnosti.¹⁵ Povstalecká strategie tedy nezahrnuje pouze samotný boj, nýbrž se snaží využít všech dostupných prostředků k destabilizaci protivníka. V rámci asymetrických konfliktů, kdy proti sobě stály naprosto rozdílné síly, byla právě tato rozvratná činnost důležitým znakem bojové činnosti slabšího aktéra, který si byl vědom, že v konvenčním boji pravidelných armád nemůže proti silnějšímu uspět.

Zaměříme-li se na obrannou činnost a použijeme-li při tom typologizaci strategií Arreguína-Tofta, definice nepřímé obrany neboli strategie guerilly prakticky vystihuje subversivní působení definující

¹⁴ Nepravidelné válčení je označení pro formu boje, kdy se jedna nebo více stran skládá z nepravidelných vojsk nebo používá nepravidelné metody. Nepravidelné jednotky jsou ty, které nejsou formálně zařazeny do ozbrojených sil státu, nebo jiné entity. Nepravidelné metody jsou ty, jež jsou v rozporu s obvyklými zákonitostmi ozbrojeného konfliktu nebo se zvyklostmi lidské společnosti. (KILCULLEN, David J. Countering global insurgency. *Journal of Strategic Studies*. 2005, roč. 28, č. 4, s. 597-617. s. 65).

¹⁵ INGRAM, Haroro. A Four Dimensional Model of Insurgency and the Centrality of 'Perception and Polarization' to Strategic Success [online]. 2013 [cit. 2014-03-20]. Dostupné na: <http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/a-four-dimensional-model-of-insurgency-and-the-centrality-of-%E2%80%98perception-and-polarization%E2%80%99->.

termín *insurgency*. Samotné slovo *guerilla* je španělského původu a začalo být používáno v souvislosti se španělským odbojem proti Napoleonovým vojskům na počátku 19. století. Značně úzká definice pak vymezuje guerillu jako rozptýlenou nepravidelnou válku vedenou poměrně malými jednotkami proti silnějšímu nepříteli.¹⁶

Dalším termínem, který je v souvislosti s nepravidelným válčením běžně používán, je označení *partyzánská válka*. Označení *partyzán* vychází ze slova *Partei* (strana)¹⁷ což již samo o sobě odkazuje na vztah s nějakou politicky činnou skupinou. Partyzánská válka vyžaduje sepjetí boje s politickými cíli a politickou angažovanost bojovníka. V současné terminologii jsou však pojmenování *guerilla* a *partyzánská válka* často používána jako synonyma, proto i partyzánský boj můžeme chápat jako nepravidelnou subversivní bojovou činnost malých jednotek.

Povstalecká strategie nebo guerillový způsob boje byly v průběhu historie teoretiky válčení i samotnými vojevůdci považovány za nelegitimní bojovou činnost. Neregulérní boj byl odsuzován jako něco krutého a zároveň velmi zbabělého, jelikož snaha vyhnout se přímému střetu a útočení ze zálohy se tradičnímu pojetí boje naprosto vymykalo. Guerilloví bojovníci byli považováni za barbary, kteří postrádají odvahu postavit se nepříteli tváří v tvář. Nepravidelný boj byl dokonce označován za „nepravou válku“, což vypadá vzhledem k tomu, že je v porovnání s konvenčním bojem trvale smrtelnější, značně ironicky.¹⁸

I přes obecné pohrdání a marginalizaci, byla nepravidelná metoda boje historicky hojně používána a to již v době, kdy termíny jako *guerilla*, *partyzánský boj*, *subverze* nebo *povstalecká strategie* ještě nebyly definovány. I někteří významní vojenští myslitelé zahrnuli nepravidelné válčení potažmo povstaleckou strategií do svých teorií. Nejstarší

¹⁶ MAREŠ, M. Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii. *Defence and Strategy*. 2004, roč. 4, č. 1, s. 19–32. s. 23.

¹⁷ SCHMITT, Carl. *Teorie partyzána: poznámka na okraj k pojmu politična*. Vyd. 1. Překlad Otakar Vochoč. Praha: Oikymenh, 2008. s. 21.

¹⁸ BOOT, s. 102.

teoretické dílo zabývající se vojenskou strategií, jež se dochovalo, je spis *Umění války* čínského vojevůdce a filosofa 6. – 5. století př. n. l. Sunzi. Zde autor předkládá jakýsi soubor rad pro úspěšné vedení války. Některé jeho principy se až nápadně podobají tomu, jak chápeme nepravidelnou válku v současnosti. Klade důraz na vhodné využití terénu, skrývání a mobilitu vojska, využití lsti a momentu překvapení, vyzdvihuje dovednost vyhnout se přímému střetu a využít slabých míst nepřítele. Nejvyšším stupněm vojenského umění by pak mělo být dosažení vítězství, aniž by se uskutečnila bitva. „*Schopný vojevůdce si podrobí oddíly bez boje, uchvátí jeho města bez obléhání a porazí jeho království bez zdoluhavého válčení.*“¹⁹ Tudíž stejné aspekty strategie, které zastával Sunzi můžeme nalézt v moderních definicích nepřímé obrany, strategie guerilly nebo povstalecké strategie.

Také Carl von Clausewitz zahrnul do své válečné teorie prvky, jež bychom dnes vymezili jako součást nepřímé strategie. Do obranné činnosti, které věnoval celou knihu v rámci teoretického díla *O válce*, zahrnul i pojednání o ozbrojeném hnutí lidu. Činnosti neregulérních jednotek přitom měla buď fungovat v kooperaci s pravidelnou armádou, nebo měla zastávat poslední odpor v době, kdy již byla pravidelná vojska poražena. Ozbrojení zástupci lidu se měli vyhnout přímé bitvě, měli působit na křídlech nepřátelské armády, využívat momentu překvapení, nenadále přepadat nepřátelské jednotky, působit na psychiku protivníků, nahánět strach a působit obavy z toho, kde a kdy opět zaútočí. Aby byl takovýto způsob boje užitečný cílům války, muselo být podle Clausewitz splněno několik podmínek. Válka musela být vedena ve vnitrozemí státu, který se brání útoku; k rozhodnutí nesmělo dojít jednou rozhodující bitvou; válčiště muselo zabírat rozlehlé území s členitým a těžko přístupným terénem; nutná byla široká podpora obyvatelstva.²⁰ I v tomto případě je patrná značná analogie s tím, jak v současnosti definujeme

¹⁹ SUNZI. *Umění války: The art of war*. 1. vyd. Překlad Radim Pekárek. Brno: B4U, 2008. s. 21.

²⁰ CLAUSEWITZ, s. 432.

nepřímou strategii nebo strategii povstaleckého boje. I přes technologický vývoj, který se odrazil i ve vzniku nových vojenských systémů a způsobů boje, jsou části Clausewitzovy teorie aplikovatelné do dnešních dnů. Zároveň tato teorie poprvé uznala guerillový způsob boje, který byl a je často chápán jako něco nečestného a ilegálního, jako součást komplexní vojenské strategie.

3. Charakteristické znaky povstalecké strategie v rámci asymetrických konfliktů

Na základě teoretických poznatků je pro následující komparaci strategie povstalců v rámci konfliktů ve Vietnamu a Afghánistánu podstatné stanovit charakteristiky, které jsou zpravidla v souvislosti s problematikou asymetrických konfliktů, nepřímé strategie a povstaleckého boje proti přesile označovány za obecně platné. Tyto charakteristické znaky vedou k utvoření okruhu klíčových proměnných, které umožní komparovat dva konkrétní přístupy povstaleckých strategií, ve dvou vojenských konfliktech odehrávajících se v odlišném období a na odlišném místě. I přes to jsou oba označovány za asymetrické a jsou často jeden druhému připodobňovány.

3. 1. Bojová taktika

Povstaleckou strategii (insurgent strategy) lze označit za strategii nepřímé obrany. Z toho vyplývá, že i na úrovni taktiky, tedy metody použití vojska přímo v boji, je možné pozorovat činnosti charakterizované jako nepřímé. Taktika povstaleckých (guerillových) bojovníků sice působí na ozbrojené síly nepřítele, nejde však o to přímo zničit jeho vojenské hodnoty a tím znemožnit další jeho bojovou činnost. Taktika je obecně postavená na drobných útocích s cílem narušovat bojový potenciál nepřítele, nikoliv na vyhledávání masivních bitev s hlavními jednotkami protivníka. Výzbroj tvoří převážně lehké zbraně.²¹ Klíčem k úspěchu je poškozovat soupeře tak, aby bylo další pokračování konfliktu z jeho pohledu příliš bolestné, neefektivní a tím pádem nevýhodné.

Povstalci si bývají vědomi, že v přímé bitvě mohou proti zpravidla lépe vyzbrojenému, dokonaleji vyzbrojenému a početnějšimu nepříteli jen stěží uspět. Tradičním způsobem vedení boje proti silnějšimu nepříteli je taktika *hit and run* (možné přeložit jako „udeřit a zmizet“). Jedná se o příklad snahy vyhnout se přímé konfrontaci. Účelem tohoto principu boje

²¹ *Vojenská strategie*, s. 238.

není získat a udržet stálou kontrolu nad územím, nýbrž překvapit nepřítele, rychle udeřit na zvolený cíl a následně opustit bojový prostor. Tímto způsobem bývá protivníkovi znemožněna adekvátní odvetná reakce. Taktika *hit and run* bývá běžně používána jako překvapivý útok proti zázemí nebo infrastruktuře nepřítele, k ničení komunikací, k ataku přesouvajícího se vojska.²² I když se principiálně jedná o útočnou aktivitu, ze strategického hlediska lze taktiku *hit and run* definovat jako součást nepřímé obrany.

Bojová taktika používaná jako prostředek povstalecké strategie se též vyznačuje vysokou mobilitou neboli pohyblivostí jednotek. Ke kontrole určitého prostoru tudíž není za potřebí velkého vojska, které bude fyzicky zabírat strategicky důležité body, nýbrž postačí menší skupiny ozbrojenců s dovedností rychlého přesunu z místa na místo.²³ Takové skupiny poté mohou snadněji nalézt a atakovat nejslabší místa formace protivníka, soustavně jej opotřebovávat nebo ho lákat do léček. Nespornou výhodou povstalců je i to, že jsou to oni, kdo určuje čas i místo střetnutí. Mohou tak eliminovat výhody nepřítele a maximálně využít vlastních předností.

3. 2. Terén

Dalším obecně uznávaným znakem povstaleckého boje je jeho silné sepejetí s krajinou. Pro strategii guerilly je typický telurický charakter.²⁴ Boje se zpravidla odehrávají v prostředí, které je povstalcům vlastní. Ti jsou s domácím terénem úzce svázáni a mohou ho efektivně využívat pro vlastní bojovou činnost. Úspěch v boji je do značné míry na vhodném zahrnutí vlivu krajiny do taktických bojových plánů závislý. Díky dobré znalosti fyzického prostředí mohou povstalci lépe optimalizovat organizační strukturu svých sil. Vhodný terén též ve větší míře umožní povstalcům vyhnout se přímému střetu a útočit ze zálohy.

²² TAN GIAM. *The Evolution of Insurgency and its Impact on Conventional Armed Forces*. Pointer, journal of Singaporearmed forces. 2012, roč. 38, č. 2, s. 34-44. s. 42.

²³ DUMITRU, Iacob D. HISTORICAL MODELS OF INSURGENCY. *Revista Academiei Fortelor Terestre*. 2013, roč. 18, č. 3, s. 240-245. s. 242.

²⁴ MAREŠ, s. 24.

Pokud se bojová oblast vyznačuje členitým a těžko přístupným terénem, pro nepřímou obranu a strategii guerilly je to prostředí více než vhodné. Zatímco pro početné mechanizované vojsko znamená členitá krajina komplikaci v jeho postupu, menší mobilní jednotky vyzbrojené lehčími zbraněmi jej mohou ustavičně napadat a již tak komplikovanou situaci ještě zhoršovat. V nepřístupném terénu může být větší palebná síla, početní a technologická převaha nebo manévrovací schopnost silnějšího aktéra neutralizována.²⁵ Zároveň členitá krajina poskytuje obránci možnost lepšího krytí a vhodné útočiště v době, kdy se nebojuje.

3. 3. Sepjetí s obyvatelstvem

Pro efektivní povstalecký boj je kromě příznivého terénu důležitý také vztah s místním obyvatelstvem. Strategie guerilly je závislá na sociální podpoře, proto musí slabší aktéři, kteří jí využívají, neúnavně pracovat na získání a udržení sympatie, nebo alespoň souhlasu většiny obyvatel s ozbrojeným odporem.²⁶ Obyvatelstvo je pak využíváno k logistické podpoře, kdy může bojovníkům poskytnout bezpečné útočiště, ke zpravodajské činnosti, dále zajišťuje základní infrastrukturu. Jelikož guerilloví bojovníci často nenesí vojenské označení nebo uniformu, mohou s domorodci poměrně jednoduše splynout. Nezřídka jsou z vrstev obyvatelstva rekrutováni noví bojovníci.

3. 4. Zájem vytrvat v boji

Nejen síla vojenských kapacit či zvolení adekvátní bojové taktiky má vliv na výsledek konfliktu. Důležitým jazyčkem na vahách mezi úspěchem a neúspěchem může být i psychologická stránka věci. Každá z bojujících stran může mít hranici úspěchu ve válce nastavenou na jiné úrovni, s čímž souvisí i odlišná velikost zájmu pokračovat v boji a ochota pro to vynaložit méně nebo více prostředků.

²⁵ SMALL, Stephen C. Small Arms and Asymmetric Threats. *Military Review*. 2000, roč. 80, č. 6, s. 33-41, s. 34.

²⁶ ARREGUÍN-TOFT, s. 122.

V rámci asymetrických konfliktů je zřetelně patrná zejména nesouměrnost v síle, kterou jednotliví aktéři disponují. Nicméně asymetrie v síle může zároveň plodit i asymetrii v zájmech. Mezi asymetrií v síle a asymetrií v zájmech existuje nepřímá úměra. Andrew Mack zabývající se zájmy aktérů asymetrických konfliktů již v době krátce po skončení Války ve Vietnamu tvrdil, že *„čím větší je relativní rozdíl ve vojenské síle, tím méně rezolutní a více zranitelní silnější aktéři jsou a tím více rezolutní a méně zranitelní slabší aktéři jsou.“*²⁷ To znamená, že čím větší bojovou silou aktér disponuje, tím menší má zájem na pozitivním výsledku. Slabší aktér uplatňující povstaleckou strategii má v porovnání se silnějším útočníkem mnohem větší zájem na úspěchu ve válce a to hned ze dvou hlavních důvodů. Zprvé boj se odehrává na jeho domácím území, z čehož vyplývá, že potencionální neúspěch by pro něj mohl znamenat existenční hrozbu. Povstalci přistupují ke konfliktu jako k „totální“ válce, kdy pouze vítězství zajistí přežití, kdežto pro aktéra bojujícího mimo vlastní území musí být tentýž konflikt nutně omezenou válkou. Za druhé obránce vlastního území je pod nepoměrně menším politickým tlakem, než útočník operující mimo vlastní zem.

3. 5. Vliv času

Důležitým aspektem, který má vliv na výsledek konfliktu je jeho doba trvání. Asymetrické konflikty se obvykle sestávají z vysokého počtu menších střetů, které sami o sobě celý konflikt nerozhodnou. Rozhodujícím činitelem je proto čas. Zpravidla čím déle asymetrická válka trvá, tím se zvyšuje šance aktéra využívajícího nepřímou strategii, že bude úspěšný. Výzkum Arreguína-Tofta zaměřující se na analýzu asymetrických konfliktů 19. a 20. století poukazuje na to, že při konfrontaci vojsk vyznávající přímou strategii byla doba trvání konfliktu průměrně 2,98 roku. V případě, že jeden aktér zvolil nepřímou strategii

²⁷ MACK, A. Why Big Nations Lose Small Wars: The Politics of Asymmetric Conflict. *World Politics*. 1975, roč. 27, č. 2, s. 175-200. s. 181.

(strategii guerilly), válka trvala v průměru 4,86 roku.²⁸ Postupující čas jednoznačně zvýhodňuje slabšího obránce bojujícího na vlastním území guerillovými prostředky. Jak jsem již zmínil, silnější aktér operující mimo vlastní území má menší zájem na předmětu konfliktu. Když se začne válka prodlužovat a rozhodnutí je v nedohlednu, útočník (jelikož není vystaven existenční hrozbě) se stává politicky zranitelnějším. Stále musí vynakládat na boj obrovské prostředky a úsilí, aniž by byl zřetelně viditelný pozitivní vývoj. S postupujícím časem se tak snižuje akceptovatelnost ztrát a vynaložených prostředků opozicí nebo veřejností v jeho zemi. Veřejnost pak může začít vyvíjet tlak na opuštění konfliktu ještě před rozhodnutím bojů, jelikož na ztráty a případnou další eskalaci není připravena. Čím je konflikt v očích veřejnosti méně důležitý, tím menší je i tolerance vlastních ztrát. Cílem povstalců je způsobovat protivníkovi ztráty, které pro něj budou neakceptovatelné, vítězství poté mohou dosáhnout pouhou skutečností, že trvání konfliktu se prodlouží.

Analýza této práce hledá odpověď na otázku, zda se nějakým způsobem změnila strategie povstaleckého boje při konfrontaci s americkou armádou ve dvou konfliktech běžně označovaných jako asymetrické, tedy ve válce ve Vietnamu a ve válce v Afghánistánu. Zmíněné charakteristiky související s problematiku asymetrických konfliktů a povstaleckého boje proti přesile slouží jako klíčové proměnné analýzy obou konkrétních válečných konfliktů.

V rámci válek ve Vietnamu a Afghánistánu analýza podrobně sleduje konkrétní taktiku povstalců, kterou aplikovali v boji proti silnějšímu nepříteli. Hledá, zda je možné určit společné taktické prvky, nebo spolu taktika bojovníků Vietkonku a Tálíbanu nesouvisí. Významným faktorem ovlivňujícím výsledek střetnutí je i typ terénu. Proto je nutné objasnit, jakou roli hrál při profilování povstaleckých strategií v jednotlivých konfliktech ráz krajiny. Další charakteristikou často uváděnou za obecně

²⁸ ARREGUÍN-TOFT, s. 121.

platnou je význam místního obyvatelstva jako podpůrné složky celé strategie. Tudiž je v obou dvou případech zkoumáno i sejetí s domorodci a jeho přínos pro vlastní bojovou činnost. V neposlední řadě je zapotřebí srovnat, jak působí ve prospěch či v neprospěch povstalců v porovnání s americkou armádou hledisko času a výše zájmů vést boj. Analýza tedy sleduje schopnost povstalců v obou konfliktech využít psychologické aspekty vedení války ve svůj prospěch.

4. Analýza povstalecké strategie ve Válce ve Vietnamu

V následující kapitole analyzuji první případ komparace. Studie je postavena na analytickém rámci, který obsahuje objasnění problematiky vojenské strategie a taktiky, předkládá typologii jednotlivých vojenských strategií a jejich vzájemné konfrontace, postihuje teorii asymetrických konfliktů, jak ji v současnosti chápeme a definuje strategii povstaleckého boje s jejími obecnými charakteristikami.

Prvním zkoumaným případem je konflikt nejběžněji v euroatlantickém diskursu označovaný jako Válka ve Vietnamu. Toto označení může být poměrně zavádějící, jelikož z maximalistického pohledu je možné Válku ve Vietnamu chápat jako ozbrojený konflikt probíhající od konce druhé světové války až do roku 1975 (tzv. První indočínská a Druhá indočínská válka). Avšak vzhledem k tomu, že komparace se vztahuje na povstaleckou strategii v konfrontaci zejména s Armádou Spojených států amerických, označení Válka ve Vietnamu je chápáno z minimalistického pohledu. Válka ve Vietnamu v tomto pojetí je tedy konflikt odehrávající se mezi léty 1964 a 1975, ve kterém proti sobě stály na jedné straně severovietnamská armáda (NVA - North Vietnamese Army) a jednotky Vietkongu a na straně druhé jihovietnamská armáda (ARVN - Army of the Republic of Vietnam) a Armáda Spojených států. To, že je začátek přímé intervence amerických jednotek v oblasti považován za velký milník, je viditelné i ze skutečnosti, že sami Vietnamci konflikt označují pojmenováním *Americká válka*.

Válka ve Vietnamu je všeobecně považována za explicitní příklad asymetrického konfliktu. Ozbrojený konflikt takto označený by měl splňovat několik hledisek. Mezi jednotlivými aktéry by měla panovat značná nesouměrnost v jejich prostředcích i zájmech. Proti sobě by měly stát ozbrojené síly, jejichž kvalitativní úroveň i organizace jsou v markantním nepoměru. Válku ve Vietnamu skutečně můžeme definovat jako asymetrický konflikt, jelikož nesouměrnost mezi americkou armádou

a silami Vietkongu a NVA skutečně panovala. I obecná definice asymetrických konfliktů zmíněná v článku Antonína Krásného lze aplikovat na případ Vietnamu.²⁹ Jak bude posléze patrné z konkrétní bojové strategie, vietnamští bojovníci skutečně využívali netradiční a neočekávané postupy s cílem maximalizovat vlastní devízy, eliminovat silné stránky protivníka a využít jeho slabin. Jako nejočividnější příklad asymetrického konfliktu označil Válku ve Vietnamu v rámci své teorie i Andrew Mack, který poukazuje na to, že „*pouze převaha vojenské síly nedokáže garantovat vítězství.*“³⁰

4. 1. Průběh konfliktu

Ambicí této práce není poskytnout zevrubný historický exkurz do událostí Války ve Vietnamu. Cílem není znovu převyprávět dějiny vietnamské války. Již jsem poukázal na to, že dobře zvolená strategie a taktika je považována za klíč k úspěchu v ozbrojeném konfliktu a dokáže vyvážit asymetrii mezi jednotlivými aktéry. V rámci Války ve Vietnamu je proto podstatnější postihnout metody boje Vietnamců proti silnějšímu nepříteli, než poskytnout chronologický výčet dat a událostí. Důležité je zmínit konkrétní bojovou taktiku zahrnutou do povstalecké strategie a její vliv na konečný výsledek konfliktu. Z toho poté vyplyne i případná souvislost konkrétních znaků povstalecké strategie použité ve Vietnamu s obecnými charakteristikami povstalecké strategie v rámci asymetrických konfliktů. Uvedení konkrétních událostí proto není samoučelné, nýbrž slouží lepšímu pochopení použité strategie a jejího vývoje v průběhu konfliktu.

S koncem První indočínské války bylo území Vietnamu na základě Ženevských dohod v roce 1954 rozděleno podél 17. rovnoběžky na Severní a Jižní Vietnam. Tehdy bylo ono rozdělení chápáno jako dočasné. Ke sjednocení země mělo dojít po uskutečnění svobodných

²⁹ KRÁSNÝ, s. 78.

³⁰ MACK, s. 177.

voleb v roce 1956. K těm ale nikdy nedošlo, tudíž i nadále formálně existovaly dva státní celky: na severu komunistická Vietnamská demokratická republika v čele s Ho Či Minem a na jihu Vietnamská republika do roku 1963 v čele prezident Ngo Dinh Diem. Napětí v regionu se ovšem i dále stupňovalo. Severní Vietnam i nadále usiloval o sjednocení země, tentokrát vojenskou cestou, a začal materiálně i lidsky podporovat povstalce operující na jihu. Zde začaly vznikající jednotky Vietkongu provozovat subversivní činnost, kdy pomocí strategie guerilly uštěďovaly jihovietnamské armádě velké ztráty. Ta byla cvičená především ke konvenčnímu způsobu boje, který absolutně nekorespondoval s partyzánskou válkou vedenou Vietkongem.³¹ Zatímco bojovníci Vietkongu byli přímo podporováni Severním Vietnamem, Jižní Vietnam měl úzký vztah se Spojenými státy. Američané ovlivnění „teorií domina“³² se snažili zabránit šíření komunismu v Jihovýchodní Asii a tudíž Jižní Vietnam začali podporovat. V rámci mise MAAG (Military Assistance Advisory Group) ve Vietnamu působili američtí vojenští poradci. Počet amerických vojáků v Jižním Vietnamu se neustále zvyšoval, koncem roku 1964 zde již operovalo přibližně 23 000 amerických vojáků.³³

Po incidentu v Tonkinském zálivu, kdy měly severovietnamské čluny zaútočit na americký torpédoborec *USS Maddox*, došlo ke klíčové eskalaci konfliktu. Již 7. srpna 1964 přijal americký kongres rezoluci o Tonkinském zálivu, která zmocňovala prezidenta přijmout „*nutná opatření*“

³¹ KAMAS, Daniel. *Válka ve Vietnamu: 1964-1975*. Olomouc: Votobia, 1997. s. 16.

³² Teorie domina je založena na premise, kdy jedna země, která se stane komunistickou, nastartuje „dominový efekt“ a komunismus se bude šířit i do dalších zemí. Termín poprvé použil prezident Eisenhower v roce 1954. (Dwight D. Eisenhower: "The President's News Conference," April 7, 1954. *The American Presidency Project* [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné na: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=10202>.)

³³ FREY, Marc. *Dějiny vietnamské války: tragédie v Asii a konec amerického snu*. Vyd. 1. Překlad Václav Maidl. Praha: Paseka, 2003. s. 81.

*k odvetě za útoky a k zabránění další agrese*³⁴ Prakticky to znamenalo možnost přímého zapojení americké armády do Války ve Vietnamu.

V březnu 1965 zahájili Američané masivní leteckou bombardovací kampaň s cílem zničit ochotu Severního Vietnamu i nadále podporovat partyzánské jednotky na jihu. Operace nazvaná *Rolling Thunder* pokračovala s několika přestávkami až do listopadu 1968 ovšem nepřinesla kýžený efekt. Místo toho, aby byly nálety zaměřeny na schopnost nepřítele vést válku, měly pouze vyvolat diplomatický tlak na Severní Vietnam.³⁵ Severní Vietnam avšak i nadále intenzivně podporoval Vietkong na jihu.

V souvislosti s neustále rostoucím počtem amerických vojáků na území Jižního Vietnamu se Severovietnamci z obavy, že by mohli propásnout pravý moment pro rozhodující ofenzívu, rozhodli pro přímou vojenskou intervenci na jihu. „*Tím, že Hanoj vyslala svou pravidelnou armádu do střetnutí, které bylo do té doby zahaleno hávem vnitřní války, se dramaticky změnil charakter a rozsah daného konfliktu.*“³⁶ Plánem bylo konvenčním způsobem zaútočit v oblasti Centrální vysočiny na hranici mezi Kambodžou a Jižním Vietnamem. Velením operace byl pověřen ministr obrany a generál Vo Nguyen Giap. Giapův strategický plán byl založený na předpokladu, že jednotky jihovietnamské armády jsou plně zaměstnány bojem proti Vietkongu a že Spojené státy na obranu Centrální vysočiny nevyšlou svojí pozemní armádu. Rozhodné vítězství mělo podlomit odpor na celém území Jižního Vietnamu.³⁷ Jenže severovietnamské velení podcenilo americkou odhodlanost zapojit se do pozemních operací. Američané s využitím 1. aeromobilní divize vyzbrojené vrtulníky postupně začali obkličovat oblasti Centrální vysočiny s vysokou koncentrací jednotek Vietkongu. V polovině listopadu 1965

³⁴ FREY, s. 82.

³⁵ ARREGUÍN-TOFT, s. 113.

³⁶ PALMER, Dave R. *Volání polnice: k historii války ve Vietnamu očima amerického generála*. Vyd. 1. Překlad Jiří Vacek. Brno: Jota, 1996. s. 75.

³⁷ PALMER, s. 82.

došlo v údolí Ia Drang k rozhodujícímu střetu. Americká 7. kavalérie zde narazila na tři prapory NVA.³⁸ Ačkoliv byli Američané ve značné početní nevýhodě, především díky vysoké mobilitě, palebné převaze a vzdušné podpoře dokázali zastavit útok NVA a donutili Severovietnamce k ústupu za hranice Kambodže.

Neúspěch v údolí Ia Drang vyústil ve změnu strategie NVA a Vietkongu. Severovietnamci si uvědomili, že při konfrontaci přímých strategií se nemohou s americkou armádou rovnat. Tíha bojů se opět přesunula na bedra Vietkongu a jeho strategii guerilly. Zároveň však Američané nedokázali taktické vítězství přetavit ve větší strategický úspěch. Místo orientace na Severní Vietnam jakožto zdroj války obrátili Američané pozornost na protipovstalecký boj s jednotkami Vietkongu.³⁹ Vietkong tak pomocí strategie guerilly, které se budu ještě konkrétně věnovat, přitahoval americkou pozornost s výhodou času na své straně a neustále opotřebovával svého protivníka fyzicky i psychicky.

Ve strategické defenzívě byly jednotky Vietkongu a NVA prakticky až do konce roku 1967. Jelikož byli komunisté znepokojeni taktickými úspěchy americké armády v tomto roce, na počátek roku 1968 byla naplánována rozsáhlá ofenzíva pod Giapovo velením, jejímž cílem bylo vyvolat rozsáhlé povstání na území Jižního Vietnamu vedoucí ke konečnému vítězství. V rámci ofenzívy *Tet* (pojmenování vietnamského Nového roku) zahájily zejména jednotky NVA masivní ofenzivní činnost na hranicích Jižního Vietnamu, čímž měly upoutat pozornost hlavních bojových sil Američanů a umožnit tak jednotkám Vietkongu přesun do blízkosti větších měst. Zatímco se Američané soustředili na obranu své základny Khe Sanh v severní části Jižního Vietnamu, 30. ledna zahájil Vietkong útok prakticky na celém jihovietnamském území. Byl

³⁸ KAMAS, s. 51.

³⁹ SUMMERS, Harry G. *On Strategy: Vietnam War in Context*. Washington: Strategic Studies Institute, 1981. s. 56.

napaden Saigon a dalších 36 ze 43 provinčních hlavních měst.⁴⁰ Z vojenského hlediska znamenala nakonec ofenzíva Tet pro jednotky NVA a Vietkongu fiasko. I přes počáteční úspěchy se jim nepodařilo vyvolat všeobecné povstání. Naopak obyvatelé Jižního Vietnamu ve větší míře projevovali podporu vládním jednotkám, které postupně získávali bojovou iniciativu na svou stranu. Jednotky Vietkongu byly donuceny přijmout porážku, z které se již nevzpamatovaly, těžké ztráty utrpěla i NVA. Ofenzíva *Tet* znamenala konec vojenského a politického vlivu Vietkongu na výsledek konfliktu.⁴¹

I přes nezpochybnitelnou taktickou porážku NVA a Vietkongu znamenala ofenzíva *Tet* v konečném důsledku strategický úspěch. Spojené státy nevyužily příhodné situace k zahájení protiofenzívy s cílem dorazit silně oslabeného nepřítele. Důvodem byl zejména zvyšující se nesouhlas americké veřejnosti, která byla šokována událostmi, jež byly v rozporu s dosavadním mediálním obrazem války. Američané začali postupně snižovat počet vojáků ve Vietnamu se záměrem přenechat tíhu zodpovědnosti jednotkám ARVN. Jednalo se o tzv. vietnamizaci konfliktu.⁴² Jednotky NVA postupně obnovily svoji bojeschopnost po neúspěšné ofenzívě *Tet*. Další masivní útok v roce 1972 byl s přispěním amerických náletů na Severní Vietnam ještě zastaven. Po podpisu Pařížských dohod 27. ledna 1973 bylo ovšem zřejmé, že Jižní Vietnam další americkou podporu nemůže očekávat. Když tedy počátkem roku 1975 zahájila vojska Severního Vietnamu finální ofenzívu, osamocené jednotky ARVN jí nedokázaly úspěšně čelit. Saigon byl definitivně dobyt 1. května.⁴³

⁴⁰ RINGLER, Dale. S. *How the North Vietnamese Won the War; Operational Art Bends But Does Not Break In Response to Asymmetry*. Fort Leavenworth: United States Army Command and General Staff College, 2003. s. 21-25. Viz příloha: Mapa 5.

⁴¹ HERMAN, Arthur. Who Owns the Vietnam War?. *Commentary*. 2007, roč. 124, č. 5, s. 42-52. s. 48.

⁴² Vietnamization. *History* [online]. [cit. 2014-03-11]. Dostupné na:

<http://www.history.com/topics/vietnam-war/vietnamization>.

⁴³ FREY, s. 73-76.

4. 2. Povstalecká struktura

Subversivní bojová činnost a nepřímá strategie je v souvislosti s vietnamským konfliktem spojována téměř výhradně s aktivitou Vietkongu. Bojovníci Vietkongu jsou opředeni mnoha mýty, které začaly být mnohdy považovány za objektivní skutečnost. V obecných představách je na ně nahlíženo jako na bezohledné válečníky vyznačující se vysokou morálkou, odhodláním a až nevídanou dovedností si samy za pomoci primitivní bojové techniky poradit i s neskonale silnějším protivníkem. Skutečnost však není takto jednoznačná. Pro pochopení významu a vlivu Vietkongu na výsledek Války ve Vietnamu je nezbytné blíže se seznámit s organizační strukturou a samotným fungováním této organizace.

Vietkong byla povstalecká organizace působící na území Jižního Vietnamu, která usilovala o svržení oficiálního režimu Vietnamské republiky. Vzhledem k tomu vedla ozbrojený boj proti pravidelné armádě Jižního Vietnamu a po zapojení Spojených států do pozemních operací v roce 1965 též proti armádě americké. Na území Jižního Vietnamu operovala Národní fronta osvobození Jižního Vietnamu (NFL – National Liberation Front), což byla zároveň politická organizace udržující si podstatný vliv v mnohých jihovietnamských provinciích a také ozbrojená povstalecká organizace. Ozbrojená část byla oficiálně označovaná jako Lidová osvobozená armáda (PLA – People's Liberation Army), ovšem mnohem více používané, a to jak ze strany civilního obyvatelstva světové veřejnosti i ozbrojených sil protivníka, bylo právě neformální označení Vietkong (zkratka vietnamského pojmenování Vietnamské komunistické strany). Nejpodstatnější byl fakt, že se tak označovali samotní bojovníci z řad PLA.⁴⁴

⁴⁴ ROTTMAN, Gordon L. *Bojovníci Vietkongu*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008. s. 4.

Ozbrojené jednotky PLA zcela podléhaly politické části organizace NFL.⁴⁵ Zde je patrná určitá nadřazenost politiky ozbrojeným silám. Politika stanovovala cíle, kterých mělo být dosaženo a ozbrojená složka sloužila jako nástroj k jejich dosažení, což byl princip, na který upozorňoval již Clausewitz více než o sto let dříve. Samotné ozbrojené síly Vietkongu byly rozčleněny do několika úrovní od lokálních sil až po ozbrojenou složku s vysokým stupněm organizace. Na vrcholku pyramidy operovaly hlavní ozbrojené síly. Tyto jednotky byly organizovány do praporů, pluků, popřípadě celých divizí pro operace na území celého Jižního Vietnamu. Ztělesňovaly největší vojenskou sílu Vietkongu s vysokou mírou mobility a schopností podnikat poměrně rozsáhlé operace. Úkolem těchto jednotek bylo přímo napadat pravidelné vojsko nepřítele. Na provinční úrovni fungovaly lokální ozbrojené síly. Jejich členové již zpravidla nebyli bojovníci na plný úvazek, o to jednodušeji se mohli infiltrovat mezi civilní obyvatelstvo. Na rozdíl od hlavních sil operovaly lokální jednotky v menších uskupeních a to především přímo v regionu, ve kterém byli bojovníci rekrutováni. Ti zde vykonávali reakční funkci, kdy napadali nepřátelské jednotky operující v regionu. Ještě nižší stupeň ozbrojených složek v rámci organizace Vietkongu tvořila tzv. Guerillová lidová armáda. Její členové tvořili domobranu k ochraně vesnic a místního obyvatelstva. Zastávali též důležité funkce pro podporu jednotek vyšší úrovně. Sloužili jako průvodci, což vyžadovalo dokonalou znalost terénu, zajišťovali přísun potravin a výzbroje, evakuovali raněné, vykonávali vyzvědačskou a informační službu.⁴⁶

Výzbroj a výstroj jednotek Vietkongu závisela na konkrétní činnosti, kterou vykonávaly, a také na pozici jednotky v hierarchii celé organizace. Zpravidla čím níže se ve struktuře vojska se jednotka nacházela, tím horším zbrojním arsenálem disponovala. Obecné požadavky na vlastnosti

⁴⁵ ROTTMAN, s. 8.

⁴⁶ Viet Cong Organization. *Global Security* [online]. [cit. 2014-03-11]. Dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/vietnam/vietcong-org.htm>.

používaných zbraní však byly totožné. Zbraně musely být lehké, kompaktní, nenáročné na údržbu a zároveň odolné pro použití v náročných bojových podmínkách. Vietkong získával zbrojní arzenál z několika různých zdrojů, z čehož vyplývala jeho vsutku bohatá pestrost.⁴⁷

Jádrem vojska na všech úrovních stupních byly tříčlenné bojové buňky. Členové buňky se navzájem dobře znali a tvořili úzce spjatý miniaturní kolektiv. Buňky byly spojovány do družstev a ty dále řetězovitou strukturou do větších organizačních celků. Navzdory mýtickým představám o horlivých a fanatických bojovnících Vietkongu se tedy jednalo o poměrně dobře organizovanou bojovou sílu. Při tak zřetelné asymetrii bojových prostředků, která existovala mezi Vietkongem a jednotkami americké armády, však silnější aktér může poměrně snadno podlehnout pocitu podcenění. Americký náhled na nepřítele jako na špatně organizovanou skupinu guerillových bojovníků nebyl slučitelný se skutečnou realitou. Vietkong měl schopnosti vzdorovat plně mobilnímu a mechanizovanému protivníkovi.⁴⁸

4. 3. Strategie

Obecným předpokladem asymetrických konfliktů je to, že slabší aktér má větší šanci uspět, pokud v případě konfrontace s pravidelnou armádou uplatňující přímou strategii použije naopak strategii nepřímou, neboli strategii guerilly. Při aplikaci této teze na případ Války ve Vietnamu je však důležité poznamenat, že nepřímá strategie byla prostředkem, který v plném rozsahu využívali pouze bojovníci Vietkongu. Ovšem bylo by chybou chápat guerillovou strategii Vietkongu jako samoučelnou činnost, která nemá souvislost s komplexní strategií Severního Vietnamu. Ačkoliv se většina bojů v průběhu války odehrávala na území Jižního Vietnamu, vidění Vietkongu jako jediného těžiště odporu proti

⁴⁷ ROTTMAN, s. 20-32.

⁴⁸ STARRY, Don A. *Mounted Combat in Vietnam; Vietnam Studies*. Washington: 1978. s. 16.

pravidelným jihovietnamským a americkým jednotkám je mylné. Severní Vietnam se rozhodl jak pro přímou vojenskou podporu, tak pro infiltraci členů NVA do jednotek Vietkongu. V době, kdy již byly do konfliktu vtaženy i Spojené státy, tedy nebyla nepřímá strategie guerilly jediným typem strategie, který byl vůči nim aplikován. Arreguín-Toft zmiňuje, že v rámci Války v Afghánistánu došlo celkem ke čtyřem hlavním strategickým konfrontacím. Jednalo se o následující kombinace:

- 1) barbarství proti přímé obraně
- 2) přímý útok proti přímé obraně
- 3) přímý útok proti strategii guerilly
- 4) barbarství proti strategii guerilly⁴⁹

První typ kombinace se vztahoval výhradně na leteckou kampaň Spojených států a její konfrontaci s protileteckou obranou Severního Vietnamu. Pro vývoj pozemních bojů na území Jižního Vietnamu byly nejpodstatnější situace č. 2 a 3. Ke konfrontaci přímých strategických přístupů docházelo v konvenčních bitvách mezi jednotkami NVA a hlavními silami Vietkongu na jedné straně a jednotkami Armády Spojených států a ARVN na straně druhé. Především americké jednotky dokázaly v těchto střetech s vysokou efektivitou eliminovat nepřátelské síly. Frekvence těchto interakcí se postupem času začala snižovat, jelikož Severovietnamci dospěli k závěru, že při konfrontaci s vojskem disponujícím velkou palebnou silou nemohou v klasické bitvě uspět. Jakožto poražený aktér v přímé konfrontaci začal Severní Vietnam inovovat vedení boje na taktické i strategické úrovni. V taktice se projevila snaha dostat v boji vlastní jednotky k nepříteli tak blízko, aby byla eliminována jeho výhoda použití letecké nebo dělostřelecké podpory. Strategickou změnou bylo přenesení těžiště válečného úsilí na podporu partyzánského boje na jihu.⁵⁰

⁴⁹ ARREGUÍN-TOFT, s. 113.

⁵⁰ ARREGUÍN-TOFT, s. 115.

Je tedy patrné, že strategie guerilly uplatňovaná zejména jednotkami Vietkongu, nefungovala čistě nezávisle, nýbrž zapadala do komplexní strategické koncepce, která byla určovaná Severním Vietnamem. Ačkoliv se vojenská strategie a taktika boje v důsledku vývoje konfliktu měnila, základní strategický cíl byl určený politicky, zůstával po celou dobu stejný a byl jednoduchý. Cílem bylo sjednocení Vietnamu.⁵¹ Je zde vidět, jak je politický cíl původním motivem pro válku a determinuje vojenské akce, které mají původního cíle dosáhnout. Nadřazenost politiky, kterou popisoval již Clausewitz, je v tomto případě jasně viditelná.

Celková strategická koncepce zapadala do vojensko-politické doktríny Severního Vietnamu zvané Dau Tranh (v překladu „boj“).⁵² Tato doktrína fakticky smazávala rozdíly mezi vojákem a civilistou. Podle ní se měl všechen lid zapojit do válečného úsilí a stát se ve své podstatě hlavním nástrojem válčení. Válka neměla být pouze záležitostí ozbrojených složek, nýbrž podle Dau Tranh vyžadovala totální mobilizaci všech členů a prostředků společnosti. K participaci obyvatelstva země na válečném úsilí generál Giap poznamenal: *„Ve válce lidu je nezbytné stanovit správnou linii formování sil. Tato linie spočívá v mobilizování a vyzbrojení všeho lidu, v zabezpečení jeho účasti na všech formách povstání a války, v organizování ohromných politických sil mas a lidových ozbrojených sil, jejich tří základních součástí jako páteře války lidu.“*⁵³ Strategická doktrína zahrnovala veškerá opatření přijatá ve válce vedoucí k porážce nepřítele. Mohlo se jednat o přímou vojenskou konfrontaci s protivníkem, nepřímou strategii partyzánského boje nebo i podporu obyvatelstva, vojenskou propagandu či politická rozhodnutí strany. Dau Tranh byl rozdělený do dvou základních částí, které se měly vzájemně doplňovat. Jednalo se o politický boj a vojenský boj. Politický Dau Tranh

⁵¹ SUMMERS, s. 61.

⁵² RINGLER, s. 17.

⁵³ VO NGUYEN GIAP. *Národně osvobozenecká válka ve Vietnamu*. Praha: Naše vojsko, 1971. s. 43.

usiloval na jedné straně o mobilizaci a organizaci vlastních obyvatel pro účely války a na straně druhé měl psychicky podryvat bojové jednotky i obyvatelstvo nepřítele. Vojenský Dau Tranh se již věnoval samotnému boji a měl poskytnout strategii jak pro pravidelnou armádu a konvenční boj, tak pro vleklou dlouhodobou válku s uplatněním strategie guerilly.⁵⁴

Z doktríny Severního Vietnamu vyplývá určitý dualismus, který se projevil i v konkrétní strategii použité během války ve Vietnamu. Severovietnamci počítali při plnění strategického cíle se součinností vlastní pravidelné armády s jednotkami Vietkongu. Co do teorie byl zásadní inspirací pro guerillovou strategii Vietkongu ozbrojený boj Mao Ce-tunga vedený v Číně. On nahlížel na guerillovou strategii jako na přirozený nástroj toho slabšího k porážce mnohem silnějšího agresora. Avšak guerilla v jeho podání není chápána jako nějaká chaotická bojová činnost s absencí organizace. Naopak vojenské a politické vedení povstaleckého boje bylo žádoucí. Samotná strategie guerilly by měla být založena na ostražitosti, pohyblivosti a nečekaném útoku. *„V guerillové válce zvolte taktiku, která vyvolá zdání, že přijdete z východu, ale zaútočte ze západu; vyhněte se pevnému, ale zaútočte na duté; útočte; stáhněte se; rychle udeřte, rychle se rozhodujte. Pokud guerilla útočí na silnějšího nepřítele, stáhne se, když je ve výhodě; obtěžuje ho, když zastaví; útočte, když je unavený; pronásleduje ho, když se stahuje. Při guerillové strategii jsou nepřítelova křídla, týl a další zranitelná místa velmi důležitá a musí být poškozována, napadána, rozptylována, vyčerpávána a zničena“*⁵⁵ Tímto způsobem mohou teoreticky partyzáni prostřednictvím nepřímé strategie opotřebovávat protivníka, ať už samostatně, nebo v kooperaci s pravidelnou armádou.

Strategie Vietkongu v součinnosti s NVA však neexistovala ve vakuu bez vlivu vnějších okolností. Proto museli povstalci velmi obecnou

⁵⁴ RINGLER, s. 25.

⁵⁵ CE-TUNG, Mao. *On Guerrilla Warfare*. New York: Praeger Publishers, 1961. s. 46.

doktrínu přizpůsobovat vývoji bojů v praxi. Podstatné je analyzovat schopnost bojovníků Vietkongu a NVA reagovat na měnící se způsob konfrontace s pravidelnými silami Armády Spojených států disponujícími profesionálním výcvikem, technologickou převahou a vysokou palebnou podporou. Severovietnamci společně s povstanci na jihu dokázali efektivně reagovat na měnící se charakter konfliktu. Pro dosažení strategického cíle obsazení Jižního Vietnamu používali různou operační strategii. Z počátku konfliktu byl kladen důraz zejména na partyzánský boj na jihu a jeho materiální a lidskou podporu. Posléze vojska přešla do taktického útoku se záměrem rozhodnout konflikt ještě před zvýšenou intervencí Spojených států. Po zdrcující porážce v údolí Ia Drang počátkem roku 1965 velení zareagovalo na měnící se vývoj bojů a opět se uchýlilo k taktické defenzívě s cílem opotřebovávat protivníka.⁵⁶ Tímto způsobem dokázaly jednotky NVA a Vietkongu vždy reagovat na neúspěšnou ofenzívu radikální změnou pojetí boje a přechodem do pasivity.

V době, kdy byla vojska v taktické defenzívě, tíha odpovědnosti ležela zejména na bedrech Vietkongu. Jeho hlavním přínosem bylo upoutávání pozornosti Američanů, kteří naprosto mylně považovali guerillový boj na jihu za hlavní těžiště bojů. Nutno však podotknout, že pozemní útok na Severní Vietnam jakožto původce války nebyl průchodný ani politicky, proto Spojeným státům nezbylo nic jiného, než bojovat na území Jižního Vietnamu.⁵⁷ Američané tedy zabředli do protipovstaleckého boje proti guerillovým jednotkám a celý konflikt se proměnil v dlouhodobou vyčerpávající válku. Deklarativní severovietnamská doktrína kladoucí důraz na revoluční boj a povstání všeho lidu prakticky zmátla Spojené státy tak, že jí přikládali větší důležitost, než sami bojovníci Vietkongu. „*Sami partyzáni věřili v revoluční věc a věřili, že bojují za ustanovení revoluční vlády v Saigonu. Tato víra*

⁵⁶ SUMMERS, s. 69.

⁵⁷ PALMER, s. 118.

*byla nezbytná, pokud měla být udržena morálka a bojový duch. Vietkong byl však jen prostředkem k dosažení cíle.*⁵⁸ Vietkong sice nebyl nezávislým nástrojem operujícím mimo komplexní strategické cíle, ale v boji proti Armádě Spojených států a ARVN plnil velice důležitou funkci, kdy nutil vynakládat protivníka značné úsilí pro jeho eliminaci. Toto úsilí vyžadovalo ohromné prostředky a také čas, který byl jednoznačně na straně povstalců.

4. 4. Operační strategie, taktika v boji

Základním atributem bojů odehrávajících se na území Jižního Vietnamu byl fakt, že zde neexistovaly žádné stálé bojové linie, což byl zásadní rozdíl oproti klasickým konvenčním válkám. *„V konvenční válce, jako byly světové války nebo Válka v Koreji, potřeboval velitel při jeho postupech pouze dvě proměnné. Za prvé musel vědět, kde je fronta a jaký je směr postupu. Za druhé musel znát sílu vlastních a nepřátelských jednotek. Když jsou vlastní síly silnější než ty nepřátelské a zatlačují protivníka zpět, vlastní síly vítězí a fronta se na mapě pohybuje směrem k nepříteli.*⁵⁹ Jenže v konfliktu, kde neexistuje frontová linie, je takový kalkul bezpředmětný. Ve Vietnamu se rozdíl mezi frontou a týlem stíraly. Ke střetu mohlo dojít nečekaně a prakticky kdekoliv. Jednotky Vietkongu operovaly nepravidelně rozptýlené na rozsáhlém území a uchovávaly si tak možnost zaútočit nečekaně prakticky kdekoliv a kdykoliv.

S absencí frontových linií souvisel i další jev pozemních bojů v Jižním Vietnamu. V klasických konfliktech byla kritériem úspěchu zpravidla vzdálenost a rychlost postupu proti nepříteli, počet osvobozených měst nebo velikost obsazeného území. Ve Vietnamu však efektivní kontrola rozsáhlého územního celku nebyla možná a jediným možným kritériem úspěchu, které se dalo statisticky kvantifikovat, bylo

⁵⁸ SUMMERS, s. 61.

⁵⁹ THAYER, Thomas C. *War without fronts: the American experience in Vietnam*. Boulder: Westview Press, 1985. s. 4.

porovnání počtu vlastních obětí s padlími vojáky nepřítele.⁶⁰ Obě válčící strany tak přistoupili na vyčerpávající válku, ve které šlo o to, kdo disponuje většími možnostmi a hlavně kdo a jak dlouho dokáže akceptovat vlastní ztráty se záměrem uštvět o to větší škody nepříteli.

Bojovníci Vietkongu si byli vědomi svých vlastních nedostatků a věděli, že v konvenční bitvě proti nepříteli, který je svým výcvikem, výzbrojí a moderními technologickými prostředky daleko převyšuje, nemají velkou šanci na úspěch. Proto se snažili vyhnout přímé konfrontaci početně velkých uskupení a spíše spoléhali na útoky menších jednotek. Při konfrontaci přímé strategie Armády Spojených států se strategií guerilly používané Vietkongem v průběhu konfliktu docházelo k velkým bitvám velice zřídka a především nedošlo k žádné rozhodující. Místo toho se v různých provinciích odehrávala každodenně spousta malých střetů nezávislých na sobě.⁶¹ Jako explicitní příklady operací, v rámci kterých se Američané snažili navázat kontakt s koncentrovanými jednotkami povstalců a zničit je, lze uvést operace *Cedar Falls* nebo *Junction city* z roku 1967.⁶² Případem, kdy naopak Vietkong v součinnosti s NVA rozpoutal rozsáhlé boje, je již zmíněná ofenzíva *Tet* počátkem roku 1968. Jinak se však operace takového rozsahu odehrávaly spíše sporadicky.

Za zásadní devízu povstalců ve Vietnamu lze považovat to, že to byli zpravidla oni, kdo určoval čas a místo konfrontace. Jelikož povstalecké jednotky disponovaly vysokým stupněm mobility, mohli velitelé Vietkongu i NVA aktuálně porovnat vlastní síly s těmi nepřátelskými a pokud se jim pravděpodobnost úspěchu zdála nízká, boj prostě neabsolvovali. V případě, že ke střetu došlo, rozhodnutí, kdy konfrontaci přerušit, záviselo opět na nich. Skutečnost, že povstalci disponovali takto důležitou možností volby, podporovala i bojová taktika

⁶⁰ PALMER, s. 128.

⁶¹ THAYER, s. 4.

⁶² ARREGUÍN-TOFT, s. 116.

protivníka. Američany paradoxně omezovalo jejich spoléhání na technologickou a palebnou převahu. Měly jednoznačně dokonalejší techniku než jednotky Vietkongu a NVA, avšak technologická výhoda zároveň determinovala jejich způsob boje. Běžnou praxí amerických jednotek bylo nepřítele lokalizovat a poté jej s využitím palebné převahy atakovat. Po navázání kontaktu s nepřítelem se Američané obvykle zformovali do obrané formace a požádali o leteckou nebo dělostřeleckou podporu. Mobilita byla jednoznačně na straně Vietkongu a NVA. Povstalci měnili své pozice, snažili se o obchvat, a když se rozhodli boj opustit, Američané znehybnění vlastní palebnou převahou je ani nepronásledovali.⁶³ Ironií je, že Američané měli mnohem větší předpoklady využívat v boji manévry a ekonomii sil, ale v rámci své strategie toho nedokázali využít.⁶⁴

Klasickým manévrem Vietkongu byla taktika *hit and run*, které si již obecně věnuje teoretická část práce. Při použití tohoto přístupu se útočník snaží rychle a nečekaně napadnout protivníka a posléze se stáhnout zpět. Američané Vietkongu umožňovali tento způsob boje díky své pasivitě a státnosti. Povstalci své operace obvykle důkladně plánovali, nacvičovali, využívali momentu překvapení a rychlé akce. K dokonalému nácviku dopomáhala i mnemotechnická pomůcka nazvaná „Čtyři rychle, jeden pomalu, tři silně“. Akce měla probíhat v logickém pořadí: „*pomalý plán, rychlý přesun, rychlý útok, silný boj, silný útok, silné pronásledování, rychlé vyklizení pozic a rychlé stažení zpět.*“⁶⁵ Když se operace dostala již do své bojové části, snahou Vietkongu v malých střetech nebo i v kombinaci s NVA ve větších bitvách bylo dostat se k protivníkovi co nejbližší. Tím měla být eliminována možnost protivníka použít leteckou nebo dělostřeleckou podporu.⁶⁶

⁶³ PALMER, s. 52-56.

⁶⁴ SUMMERS, s. 85.

⁶⁵ ROTTMAN, s. 56.

⁶⁶ FREY, s. 109.

4. 5. Vliv terénu na povstalecký boj ve Vietnamu

Obecnou premisou povstaleckého boje v rámci asymetrických konfliktů je jeho úzké sepětí s terénem. Boje během války ve Vietnamu se odehrávaly v krajině, která byla mnohem více vlastní povstaleckým bojovníkům, než americkým vojákům. Pro ně byly operace ve Vietnamu v drtivé většině první zkušeností s bojem ve specifickém prostředí Jihovýchodní Asie, jež se nepodobalo ničemu, na co byli doposud zvyklí. Pro bojovníky Vietkongu a NVA to bylo naopak naprosto přirozené prostředí, ve kterém se uměli pohybovat a mnohdy v něm již měli bojové zkušenosti, jelikož boje zde probíhaly dávno před americkou intervencí.

Území bývalého Jižního Vietnamu je velice členité a různorodé. Nachází se zde hory, pahorkatiny, tropické nížiny, vysočiny, nebo pobřežní nížiny. Obecně lze oblast rozdělit do dvou hlavních částí. Na jihu leží rozsáhlá nížina delty řeky Mekong. Je to oblast z velké části pokryta zemědělskou půdou, ale i s těžko prostupnou džunglí a bažinami. Naopak na severu (pomineme-li pobřežní nížinu) se rozkládá Centrální vysočina, což je pohoří s nijak velkou nadmořskou výškou, ale poměrně těžko přístupné a v některých částech hustě zalesněné. Celková rozloha Jižního Vietnamu činila 173 809 km².⁶⁷ Je důležité postihnout, jaký měla členitá a těžce přístupná krajina vliv na povstaleckou strategii použitou při konfrontaci s americkou armádou. Obecně lze poznamenat, že kopcovitý terén v severní části Jižního Vietnamu byl pro strategii guerilly příhodnější, než oblast delty Mekongu na jihu. Zde totiž konflikt způsobil méně než 5 % z celkového počtu amerických vojáků padlých v boji.⁶⁸

Sami Američané se zabývali analýzou vietnamského terénu a to především možností použití mechanizovaného vojska v něm. Podle studie z roku 1967 pojmenované *Mechanized and Armor Combat Operations, Vietnam* mohly i přes náročnost terénu tanky jako organická

⁶⁷ Geography. *Embassy of the Socialist Republic of Vietnam*[online]. [cit. 2014-04-13]. Dostupné na: <http://vietnamembassy-usa.org/vietnam/geography>.

⁶⁸ HERMAN, s. 46.

podpora pěchoty operovat v období sucha na 61 % a v období dešťů na 46 % terénu. Obrněné transportéry na 61 % celoročně.⁶⁹ Jenže tato studie přišla poměrně pozdě a mnoho amerických původně mechanizovaných jednotek operovalo ve Vietnamu bez podpory obrněné techniky.⁷⁰ I z toho důvodu byl vietnamský terén stále výhodnější pro strategii povstalců.

Také severovietnamci, kteří povstalce na jihu intenzivně materiálně i personálně podporovali, dávali vlivu terénu na vývoj bojů velký význam. Dobrá znalost terénu měla vyvážit početnost a pohyblivost vojska nepřítele. Generál Giap k tomu uvádí: *Protože máme k dispozici silné jednotky regionálních vojsk, jsme s to všude zasadit do útoku jednotky, které znají dobře terén a nepřítele a přesně vědí, kde udeřit; můžeme všude včas provádět protizteče, oslabovat, ničit, rozptylovat a zadržovat protivníka a umožňovat tak našim mobilním silám, aby se soustředily, aby zničily nepřítele tam, kde je nejméně chráněn.*⁷¹ Příhodný terén umožňoval guerille atakovat protivníka ze zálohy a provádět subversivní činnost v místech, kde to nečekal.

Terén také sloužil povstalcům jako úkryt a příhodné útočiště. Povstalci vytvářeli tzv. bezpečné zóny, které jim poskytovaly zázemí, ochranu a sloužily jako bezpečná základna, z níž vyráželi na přepady nepřátelských jednotek. Území Jižního Vietnamu bylo protkáno podzemním tunelovým komplexem v celkové délce přibližně 40 000 kilometrů, bylo zde na osmdesát velkých pevností a stovky menších. Spletitá síť sloužila zároveň jako skladiště, ošetřovna, noclehárna, výcvikové centrum nebo prostě jako úkryt. Základny byly situovány v nepřístupném terénu a byly velmi dobře bráněny nespočtem léček, pastí a únikových cest. Podzemí základny tvořila zpravidla tři patra

⁶⁹ Mechanized and Armor Combat Operations in Vietnam. *OSU Department of History* [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné na: <http://ehistory.osu.edu/vietnam/pdf/armor.pdf>.

⁷⁰ STARRY, s. 10.

⁷¹ GIAP, s. 52.

v hloubce až do devíti metrů. Ve svrchním patře se nacházela bojová stanoviště a lazarety, níže pak byly situovány obytné části, skladiště a školicí střediska.⁷²

Typickým příkladem bezpečné zóny byl pevnostní komplex označený jako Železný trojúhelník. Jednalo se o spleť pevnostní systém sloužící jednotkám Vietkongu jako shromaždiště a předsunutá pozice svým cípem zasahující až do bezprostřední blízkosti Saigonu. Američanům byla základna, ze které mohli povstalci efektivně podnikat přepady v okolí hlavního města, již delší dobou trnem v oku, a proto počátkem roku 1967 podnikli rozsáhlou kombinovanou operaci nazvanou *Cedar Falls* s cílem definitivně pevnost zlikvidovat i s její posádkou. Opět se však projevil aspekt, který procházel jako červená nit celou válkou. O tom, zda k boji dojde, rozhodovali především povstalci. Ti se v tomto případě rozhodli boj nepřijmout a naopak ustoupili. Američané vynaložili velké úsilí na to, aby komplex již nikdy nemohl sloužit jako základna pro subversivní činnost povstalců. Přesto že probíhala masivní destrukce a přerovnávání terénu, po odchodu Američanů sloužila oblast trojúhelníku jako organizační centrum Vietkongu i nadále.⁷³

4. 6. Význam obyvatelstva pro povstaleckou činnost

Obyvatelstvo hrálo pro povstalecký boj na jihu důležitou roli. Podle doktríny Dau Tranh, která chápala boje v Jižním Vietnamu jako revoluční, byl všecken lid považován za hlavní nástroj válčení.⁷⁴ Aby byl povstalecký boj stále efektivní, bojovníci museli neustále udržovat podporu civilního obyvatelstva. To povstalcům poskytovalo zázemí, přístřeší a stravu. Přímou pro úspěch bojové činnosti sloužilo jako zdroj důležitých informací o pohybu nepřátelského vojska. Z civilistů se také rekrutovali noví bojovníci, kteří měli zacelit mezery po rostoucím počtu ztrát. Důvodů pro vstup jedince do řad Vietkongu mohlo být několik. Noví

⁷² PALMER, s. 144.

⁷³ PALMER, s. 147-150.

⁷⁴ RINGLER, s. 20.

rekruti často podléhali revoluční propagandě náborových kádru, byli nespokojeni se saigonskou vládou a v neposlední řadě byla motivací pro vstup intervence ozbrojených sil Spojených států.⁷⁵ Podpora civilistů a příliv nových členů mezi bojovníky Vietkongu však začal postupem času upadat. Vrcholem tohoto úpadku pak byla neúspěšná ofenzíva *Tet* počátkem roku 1968. Důsledkem ofenzívy bylo to, že v očích vietnamské veřejnosti ztratil Vietkong punc revoluční organizace bojující v zájmu lidu. Poté se přísun nových rekrutů prakticky zastavil. Obyvatelstvo začalo naopak spíše podporovat vládní jednotky. Ještě počátkem roku 1968 bylo pod vládní kontrolou přibližně 42 % obyvatel, koncem roku 1969 poměr sympatizantů vzrostl až na 70 %⁷⁶

4. 7. Vliv času

Válka ve Vietnamu byla dlouhodobým konfliktem. I když budeme začátek konfliktu ztotožňovat se zahájením přímé intervence Armády Spojených států, tak celková doba války přesáhla deset let. To je vysoko nad průměrem, který rámci své studie asymetrických konfliktů pro konfrontaci přímé a nepřímé strategie určil Arreguín-Toft.⁷⁷ Jak jsem již zmínil, povstalečtí bojovníci se snažili vyhýbat přímým střetům s nepřítelem a rozhodnutí, zda se boj uskuteční, záviselo zpravidla výhradně na nich. Vyhnoutí se konfrontaci si mohli dovolit, jelikož čas byl na jejich straně. Velitelé Vietkongu a NVA si byli plně vědomi skutečnosti, že k porážce vojensky silnějšího nepřítele bude potřeba čas. Giap význam doby trvání konfliktu popisuje takto: *„Bojujeme proti mocným, zatvrdelým, lstivým a dobrodružným imperialistickým zemím. V těchto podmínkách potřebujeme čas k tomu, abychom postupně oslabovali a ničili nepřátelské síly, omezovali jejich silné stránky, prohlubovali jejich slabiny, abychom tak rozšířili naše vlastní síly, rozvinuli naše silné stránky a překonali naše slabiny tak, aby nepřítel vycházel z bojů oslaben, kdežto*

⁷⁵ ROTTMAN, s. 10-11.

⁷⁶ HERMAN, s. 46.

⁷⁷ Viz kapitola 3. 5.

my posílení. Strategie lidové války je strategií dlouhotrvající války.“ Pokud v rámci konfliktu slabší aktér použije strategii guerilly, což byl případ Vietkongu, pozitivní je pro něj již skutečnost, že boj i nadále pokračuje bez jasného výsledku. Oba aktéři přistoupili na vyčerpávající válku. Šlo tedy jen o to, kdo je ochoten pro úspěch obětovat více. Vzhledem k tomu, že povstalci bojovali na vlastním území, porážka by pro ně znamenala existenční hrozbu. Naopak pro Spojené státy, čímž nemám na mysli pouze ozbrojené síly, byla Válka ve Vietnamu pouze omezeným konfliktem, nikoliv existenční záležitostí. Z toho plyne, že vůle pokračovat v boji musela být na straně Spojených států nutně nižší.

Jak velký vliv na vůli pokračovat v boji měl vleklý vyčerpávající konflikt bez jasného výsledku, bylo zřetelné po ofenzívě *Tet* v roce 1968. V té byl Vietkong prakticky zdecimován, Spojené státy dosáhly velkého taktického vítězství. Naskytla se možnost provést rozhodující ofenzívu, nicméně ta byla v té době v důsledku rapidně rostoucího tlaku americké veřejnosti politicky neprůchodná. Podle společnosti Gallup ještě v roce 1965 považovalo americkou intervenci ve Vietnamu za chybu pouze 24 % obyvatel, naopak 60 % se zásahem souhlasilo. Po ofenzívě *Tet* se ale situace změnila. V srpnu 1968 zastávala nesouhlasné stanovisko již více než polovina populace. Bylo to konkrétně 53 %.⁷⁸ Situace dospěla do stavu, který Andrew Mack zobecnil ve své analýze asymetrických konfliktů. Je možné, aby povstalci získali politické vítězství ze situace vojenského patu nebo dokonce z vojenské porážky.⁷⁹

⁷⁸ Iraq Versus Vietnam: A Comparison of Public Opinion. *Gallup* [online]. 2005 [cit. 2014-04-15].

Dostupné na:

<http://www.gallup.com/poll/18097/iraq-versus-vietnam-comparison-public-opinion.aspx>. Viz příloha:

Graf 1.

⁷⁹ MACK, s. 177.

5. Analýza povstalecké strategie ve Válce v Afghánistánu

Druhá případová studie se věnuje konfliktu, který je běžně označován jako Válka v Afghánistánu. Toto pojmenování se nicméně může jevit jako příliš obecné. Vzhledem k tomu, že novodobé dějiny Afghánistánu jsou protkány nespočtem ozbrojených konfliktů, označení Válka v Afghánistánu přesně nedokáže definovat, o které konkrétní střetnutí v této studii jde. Celkem třikrát vzdorovali obyvatelé území dnešního Afghánistánu intervenci Velké Británie a ve všech případech Britové nedokázali dosáhnout definitivního vítězství. Čerstvější zkušeností je pak deset let trvající okupace sovětských vojsk mezi léty 1979 a 1989. Tento konflikt je rovněž označován jako Válka v Afghánistánu. V průběhu historie se tak vytvořila jakási tradice afghánských asymetrických válek, ve kterých na první pohled silnější aktér nedokázal vojensky porazit toho slabšího. Ve všech případech se Afghánci dokázali vyhýbat přímým střetům a neustále protivníka napadali tak, že ho nakonec donutili ke stažení intervenčních vojsk.⁸⁰ Pro případ této práce se pojmenování Válka v Afghánistánu vztahuje na konflikt, který započal na podzim roku 2001 zahájením americké operace *Trvalá svoboda* (Operation Enduring Freedom – OEF) a který má přesah až do současnosti. Ve válce proti sobě na jedné straně stojí koaliční jednotky misí OEF, ISAF (International Security Assistance Force) a Afghánské národní armády (ANA - Afghan National Army) a na straně druhé bojovníci různých povstaleckých skupin. Nicméně největší opoziční ozbrojenou skupinou jsou bojovníci Tálibánu.

5. 1. Průběh konfliktu

Oficiálním důvodem pro zahájení americké intervence v Afghánistánu bylo to, že tálibánská vláda odmítla vydat vůdce teroristické organizace Al-Káidy, kteří byli zodpovědní za teroristické

⁸⁰ HYNEK, Nik, Jan EICHLER a Ľubomír MAJERNÍK. *Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012. s. 10.

útoky z 11. září 2001.⁸¹ Američané se dostali do prekérní situace, neboť nebyli napadeni suverénním státem, což byla alternativa, na kterou po desetiletí americká armáda připravovala, nýbrž nestátním aktérem. Zároveň však nemohla na teroristické útoky neodpovědět. Vojenskou odpovědí byl právě útok na Afghánistán. Operace Trvalá svoboda byla zahájena 7. října 2001.

Američané se z počátku soustředili především na leteckou kampaň. Účelem přesných leteckých úderů zaměřených na pozice Tálibánu a základny Al-Káidy bylo pomoci americkým speciálním silám a vojsku Severní aliance jakožto hlavní vojenské opoziční síly v zemi v jejich postupu. 13. listopadu vstoupila vojska Severní aliance do Kábulu. Za konec vlády Tálibánu v zemi je pak obecně považován 6. prosinec, kdy byla dobytá jeho hlavní bašta, město Kandahár.⁸² Po útěku vrchních představitelů Tálibánu a Al-Káidy z Kandaháru došlo ještě ke dvěma větším bitvám. Spojenci zaměřili svojí pozornost na ustupující bojovníky Tálibánu a Al-Káidy. Za přispění masivního bombardování zaútočila koaliční vojska 12. prosince na pevnostní jeskynní komplex Tora Bora nacházející se na výhodě v blízkosti pákistánské hranice v domnění, že se zde ukrývá Usáma bin Ládín. Ačkoliv byla pevnost nakonec dobytá, neúčinnost bombardování a jisté váhání pozemních jednotek pravděpodobně zapříčinilo únik špiček Tálibánu a Al-Káidy včetně bin Ládína do Pákistánu.⁸³ V březnu 2002 zahájili spojenci operaci s krycím názvem *Anaconda*. Cílem operace bylo zlikvidovat necelých 1000 bojovníků ukrývajících se ve východní provincii Paktíja v okolí osady Šáhkót. Ačkoliv koaliční jednotky ztratily pouze osm mužů, ozbrojenci využívající ke krytí členitý terén a systém jeskyní kladli poměrně tuhý odpor. Vítězství spojenci dosáhli až díky intenzivní letecké podpoře.

⁸¹ HYNEK - EICHLER - MAJERNÍK, s. 62.

⁸² KATZMAN, Kenneth. *Afghanistan: Post-Taliban Governance, Security, and U. S. Policy* [online]. 2004 [cit. 2014-03-20]. Dostupné na: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL30588.pdf>.

⁸³ BIDDLE, Stephen. Afghanistan and the Future of Warfare. *Foreign Affairs*. 2003, roč. 82, č. 2, s. 31-46. s. 43.

Většině povstalců se i tak opět podařilo ustoupit do Pákistánu.⁸⁴ Na území Afghánistánu tak byl Tálibán jako konvenční bojová síla prakticky zlikvidován. Bylo zřejmé, že v masivních bitvách nemůže protivníkovi na kvalitativně vyšší úrovni konkurovat. Povstalci potřebovali čas na rekonstrukci vlastních sil a zároveň byli nuceni revidovat bojovou strategii.

Ke zlepšení situace povstaleckých bojovníků v Afghánistánu přispěl paradoxně konflikt odehrávající se v jiné oblasti. V roce 2003 zahájily Spojené státy invazi do Iráku v rámci operace s kódovým označením *Irácká svoboda* (Operation Iraqi Freedom– OIF).⁸⁵ Pozornost Spojených států se tedy zaměřila především na Irák a mise v Afghánistánu se stala až druhořadým zájmem. Také většina amerických speciálních jednotek se přesunula do Iráku. V Afghánistánu se utvořilo určité bezpečnostní vakuum, kterého Tálibán i další povstalci využili k revitalizaci vlastní bojeschopnosti.⁸⁶ Praktiky používané povstaleckými bojovníky v Iráku se zároveň staly inspirací i pro povstalce v Afghánistánu. Po zahájení války v Iráku došlo i v Afghánistánu k rapidnímu nárůstu útoků v klasickém stylu partyzánského boje. Mnohé prvky guerillové války se v Afghánistánu objevují téměř v reálném čase, ihned poté, co jsou vyzkoušeny v Iráku.⁸⁷

Intenzita povstalecké činnosti narůstala pozvolna. Bojovníci Tálibánu upřednostňovali boj nízké intenzity. Zpočátku operovali povstalečtí bojovníci především v malých skupinách v odlehlých oblastech. Terčem útoku se stávaly izolované hlídky, nebo konvoje projíždějící členitou krajinou. Povstalci uplatňovali přepady s důrazem na taktický princip *hit and run*.⁸⁸ K eskalaci povstaleckých aktivit došlo v letech 2005 a 2006. Tálibán byl v té době již dostatečně silný, aby mohl

⁸⁴ BAHMANYAR, Mir. *Jeskyně v Afghánistánu 1979-2004: horské pevnosti mudžáhidů, Tálibánu, al-Káidy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. s. 60.

⁸⁵ HYNEK – EICHLER - MAJERNÍK, s. 41.

⁸⁶ JOHNSON, Thomas H. a M. Chris MASON. Understanding the Taliban and Insurgency in Afghanistan. *Orbis*. 2007, roč. 51, č. 1, s. 71-89. s. 85.

⁸⁷ HYNEK – EICHLER - MAJERNÍK, s. 77.

⁸⁸ MALKASIAN, Carter a Jerry MEYERLE. *Insurgent Tactics in Southern Afghanistan 2005-2008* [online]. 2009 [cit. 2014-04-13]. Dostupné na: <http://www2.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB370/docs/Document%205.pdf>.

přejít do ofenzívy. Začal se tedy z periferních oblastí stahovat blíže k populačním centrům se záměrem napadat koaliční základny. Důkazem rostoucích bojových schopností Tálibánu byla bitva u Pashmulu, která se uskutečnila v provincii Kandahár v létě 2006.⁸⁹ Tálibán si vybral oblast Pashmulu jako nástupní bod pro svojí expanzivní činnost v provincii kvůli komplikovanému terénu, který měl v případě střetu hrát povstalcům do karet. Spojenci však zahájili intenzivní bombardování, jemuž nedokázali povstalci čelit. Navíc byli sevřeni od Kandaháru postupujícími kanadskými jednotkami mise ISAF a speciálními jednotkami Američanů, které Tálibánu blokovaly ústupové cesty. Povstalci utrpěli taktickou porážku. Poté již žádný takto rozsáhlý střet neabsolvovali. Místo masivních operací vykoupených vysokou cenou začali opět podnikat menší operace se stejným psychologickým efektem.⁹⁰ Koaliční jednotky jsou v Afghánistánu v současné době vystaveny nespočtu menších povstaleckých útoků, které lze zařadit do nepřímé strategie neboli strategie guerilly.⁹¹

Ze strany jednotek OEF a ISAF došlo k jednoznačnému podcenění eskalace povstání. Úsilí koaličních vojsk bylo mezi léty 2002 a 2010 zaměřeno především na lákání povstalců do přímých střetů, ve kterých se mohla projevit palebná převaha pěchoty NATO a Američanů v kombinaci s masivní leteckou podporou. Spojenci toho chtěli dosáhnout vysláním malých hlídek a budováním izolovaných základen na území ovládaném nepřitelem.⁹² Takováto strategie ale spíše zvýhodňuje povstalce. Za prvé mohou boj odmítnout a za druhé opotřebovávají válku nerozhoduje technologická převaha, nýbrž schopnost a vůle obětovat více prostředků.

Proces transformace americké protipovstalecké strategie byl započat v roce 2009 na popud tehdejšího velitele mise ISAF a

⁸⁹ Viz příloha: Mapa 6.

⁹⁰ GIUSTOZZI, Antonio. Taliban networks in Afghanistan. *CIWAG case study series 2011-2012*, ed. Marc Genest a Andrea Dew. Newport: US Naval War College, Center on Irregular Warfare and Armed Groups, 2012. s. 30.

⁹¹ Analýze povstalecké strategie a taktiky se věnuje kapitola 4. 4.

⁹² GIUSTOZZI, s. 35.

amerických sil v Afghánistánu generála McChrystala. Koaliční síly začaly být stahovány z periferních oblastí, kde se odehrávaly nejintenzivnější boje s povstalci, a jejich prioritou se stala ochrana hlavních populačních center.⁹³ Zodpovědnost za eliminaci povstaleckých bojovníků přímo v akci převzaly ve větší míře jednotky SOF (Special operations forces). Bojovníci Tálibánu byli doposud zvyklí diktovat tempo boje, jenže jednotky SOF díky razantním operacím získali iniciativu na svou stranu.⁹⁴

5. 2. Povstalecká struktura

Zdaleka největší opoziční ozbrojenou skupinou v Afghánistánu je Tálibán. Ten představuje více než 80 % z celkového počtu povstalců.⁹⁵ Strategickou výhodou Tálibánu je propustnost hranic mezi Afghánistánem a Pákistánem. Koaliční vojska nemají kapacity na to, aby zabránila pohybu bojovníků přes 2450 km dlouhou hranici procházející velmi náročným terénem.⁹⁶ Tálibán má možnost udržovat důležité logistické trasy vedoucí z Pákistánu do Afghánistánu prakticky bez vážnějšího rizika, že mu v tom protivník vojensky zabrání. Pákistánské příhraniční regiony jako je Vazíristán a Balúčistán také slouží Tálibánu jako bezpečné útočiště a nachází se zde hlavní operační základny. Vedoucí rada afghánského Tálibánu (Rahbari šúra) sídlí v provincii Balúčistán ve městě Kveta. Podle sídla bývá také nazývána Kveta šúra. V čele organizace je Mullah Omar. Vedoucí radě přímo podléhají čtyři krajské vojenské šúry, které mají zodpovědnost za vojenskou činnost povstalců ve čtyřech geografických oblastech Afghánistánu. Dále existuje deset výborů včetně vojenského zaměřujících se na konkrétnější problematiku.

⁹³ US launches new Afghan counterinsurgency strategy: US commander to draw back troops from remote areas and focus on population centres as Obama delays requested surge. *The Guardian* [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné na: <http://www.theguardian.com/world/2009/sep/24/us-adopts-new-afghan-plan>.

⁹⁴ GIUSTOZZI, s. 40.

⁹⁵ GIUSTOZZI, s. 20.

⁹⁶ JOHNSON – MASON, s. 82.

Ty plní funkci jakýchsi ministerstev. Nutno však podotknout, že také vojenské šúry a výbory sídlí na území Pákistánu.⁹⁷

Označení Tálibán je značně zobecňující a úplně nekoresponduje s komplikovanou organizační strukturou povstalců. Představitelé afghánské vlády, zahraniční média a dokonce i sami povstalci používají termín Tálibán jako pojmenování pro guerillu bojující proti nepřátelským silám. Současné hnutí Tálibán zahrnuje mnoho fragmentovaných místních aktérů, jako jsou lokální ozbrojené skupiny, politické strany, džihádistické skupiny vzniknuvší již v 80. a 90. letech nebo různé kmenové složky. Vedení usiluje o zintenzivnění organizační struktury, která pohlcuje již existující organizační sítě s cílem vytvořit spojení v boji proti společnému nepříteli. Tálibán je kolekcí velkého množství fragmentovaných sítí.⁹⁸ Jednou z již existujících frakcí inkorporovaných do povstalecké struktury je militantní skupina sdružená pod osobou Džaláluddína Hakkáního. Hakkáního síť úzce spolupracuje s Tálibánem a tvoří jednu z jeho nejradikálnějších částí, zároveň však mezi oběma skupinami panuje značná rivalita způsobená soutěží o finanční zdroje získávané jako kořist v rámci bojové činnosti. Další skupinou je Hizbe Islámí. Ta není zdaleka tak efektivní přímo v boji, ale o to víc zběhlá při politických jednáních a jako prostředník pro vytvoření konsensu mezi soupeřícími frakcemi.⁹⁹ Co se týče Al-Káidy, tak její vliv na odbojovou činnost v Afghánistánu podle zprávy amerického ministerstva obrany *Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan* neustále

⁹⁷ROGGIO, Bill. *The Afghan Taliban's top leaders* [online]. 2010 [cit. 2014-03-21]. Dostupné na: http://www.longwarjournal.org/archives/2010/02/the_talibans_top_lea.php.

⁹⁸ GIUSTOZZI, s. 21.

⁹⁹ The Insurgency in Afghanistan's Heartland. *International Crisis Group* [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné na: [http://www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-asia/afghanistan/207%20The%20Insurgency%20in%20Afghanistans%20Heartland.pdf](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/asia/south-asia/afghanistan/207%20The%20Insurgency%20in%20Afghanistans%20Heartland.pdf).

klesá. Al-Káida udržuje svojí přítomnost pouze v odlehlých částech země.¹⁰⁰

5. 3. Strategie

V rámci války v Afghánistánu byla a zároveň stále je nepřímá strategie neboli strategie guerilly stěžejním strategickým prostředkem v boji proti spojeneckým silám misí OEF a ISAC. Povstalečtí bojovníci při své odbojové činnosti nerozlišují, zda útočí na jednotky OEF nebo ISAC.¹⁰¹ Po drtivém úderu spojenců na podzim roku 2001, kdy konfrontace přímých strategických přístupů v klasickém konvenčním boji vyzněla jednoznačně pro Armádu spojených států a její spojence, byl Tálibán odstaven od moci v zemi. Tálibán se po drtivé porážce v konvenčním boji musel přizpůsobit nastalé situaci. Jediným možným způsobem, jak vzdorovat vojenské převaze nepřítele, se stal přechod na boj nízké intenzity s uplatněním subversivní činnosti a partyzánského způsobu boje. Přeorientování bojové strategie mělo svojí zásadní inspiraci mimo hranice Afghánistánu, a to konkrétně v Iráku. Zde v roce 2003 jen pár měsíců po ukončení invazní operace Spojených států začal konflikt sklouzávat do typické asymetrické války. V Afghánistánu se postupem času začaly uplatňovat bojové metody, které používali povstalci v Iráku. Došlo k tzv. „irákizaci“ Afganistánu.¹⁰²

Porážka Tálibánu v konvenční válce byla všeobecně chápána jako obrovský úspěch koaličních vojsk. Nicméně již v roce 2002 si vedení Tálibánu uvědomovalo, že v klasickém boji dvou proti sobě stojících armád nemají v konfrontaci s koaličními vojsky šanci na úspěch. Při porovnání vlastních prostředků s těmi protivníkovými vůdcové Tálibánu usoudili, že místo další konfrontace bude výhodnější ústup do venkovských bašt na jihovýchodě země jakožto tradičních podpůrných

¹⁰⁰ Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan. *U. S. Department of Defence* [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné na: http://www.defense.gov/pubs/October_1230_Report_Master_Nov7.pdf.

¹⁰¹ HYNEK – EICHLER – MAJERNÍK, s. 73.

¹⁰² HYNEK – EICHLER – MAJERNÍK, s. 41.

základen. I přes nesporný vojenský úspěch koalice je nutné poznamenat, že Tálibán z velké části boj odmítl.¹⁰³ Také v Afghánistánu se stalo výhodou povstalců, že to jsou zpravidla oni, kdo rozhoduje o tom, zda k boji dojde nebo ne. Povstalci přistoupili na vyčerpávací válku. Jejich prioritou je udržovat boj nízké intenzity a neustále opotřebovávat nepřátelské síly. Koaliční vojska viděla jako jediné východisko z neutěšené situace zlikvidovat povstalce vojensky. To ovšem byla voda na mlýn Tálibánu. Tálibán praktikuje klasickou strategii „bleší války“. Americké jednotky jsou „jako pes, který si honí ocas, reaguje na každé bleší kousnutí, dokud se úplně nevyčerpá.“¹⁰⁴ Hlavním účelem povstání tedy od počátku bylo přinutit koaliční vojska k tomu, aby zabředla do opotřebovací války odehrávající se podle not povstalců.

Důležité je postihnout, zda nepřímý boj povstalců zapadá do nějaké komplexní ucelené strategické koncepce. Způsob boje vedený povstalci na území Afghánistánu bývá označován jako *válčení čtvrté generace*. Takový způsob odporu používá k dosažení úspěchu všechny dostupné prostředky, ať už politické, ekonomické, sociální nebo vojenské.¹⁰⁵ Jde o komplexní mobilizaci dostupných prostředků se záměrem demonstrovat nepříteli, že jeho cíle jsou těžko dosažitelné, nebo k jejich vyplnění musí vynaložit nástroje, které nemůže nebo není ochoten obětovat. Za použití nepřímé strategie guerilly má v takovém případě vojenský střet jiný význam, než při konfrontaci přímých strategických přístupů v konvenční bitvě. Nejde primárně o to porazit nepřítele vojensky, povstalci potřebují protivníka zejména opotřebovávat, unavovat a podlamovat jeho vůli. Samotný boj nabývá symbolického významu.

¹⁰³ The Taliban in Afghanistan: An Assessment. *Stratfor Analysis*. 2009, s. 1-1.

¹⁰⁴ JOHNSON – MASON, s. 87.

¹⁰⁵ QAZI, Shehzad M. *The Neo-Taliban, Counterinsurgency, and the American Endgame in Afghanistan* [online]. 2011 [cit. 2014-04-13]. Dostupné na:

http://www.ispu.org/files/PDFs/586_ISPU%20Report_Neo%20Taliban_Qazi_WEB.pdf. s. 17.

Vedení afghánského Tálibánu se sídlem v Pákistánu neustále usiluje o zvýšení míry kontroly nad povstaleckými operacemi na území Afghánistánu. Přírozeně největší možnost řídit povstaleckou činnost má v blízkosti pákistánských hranic. Zde může velení využít kurýrního systému, nebo dokonce svolává lokální velitele do ústředí na operativní briefinky. Naopak řízení vzdálenějších provincií je velmi komplikované. Možnost centrálního velení ovlivňuje i skutečnost, zda v oblasti probíhají intenzivní boje nebo ne. Tam, kde není vojenský tlak na vysoké úrovni, je centrála schopná udržet si dostatečnou kontrolu. V případě, že v oblasti bojová aktivita stoupne, vliv centrály klesne na minimum a systém řízení operací podlehne silné decentralizaci.¹⁰⁶ Schopnost Omara a Rahbari šúry řídit bojové operace povstalců je dosti zpochybnitelná, proto může být o nějaké efektivní strategické koncepci s komplexním dopadem jen těžko řeč.

Operativní činnost na rozlehlém území Afghánistánu nelze plně koordinovat z jedné centrály. Celé povstání tudíž funguje na semi-autonomní decentralizované bázi. Lokální velitelé povstaleckých jednotek disponují určitou volností svého jednání, z čehož vyplývají nezanedbatelné výhody. Umožňuje to flexibilitu. Povstalci mohou svojí činnost účinně přizpůsobit reálnému prostředí a konkrétní situaci v místě, kde operují. Navíc v případě, že koalice v boji zlikviduje jednotku povstalců, nedojde k destabilizaci celého systému. Decentralizace řízení operací v sobě však skýtá i negativa. Slabá struktura Tálibánu zabraňuje utvoření jediné soudržné síly pro velké kooperační mise. Bojová síla povstalců je značně nejednotná a proměnlivá. Jediným průsečíkem zájmů, který spojuje veškeré bojovníky, je touha odstranit cizí vojenskou přítomnost v zemi.¹⁰⁷

¹⁰⁶ GIUSTOZZI, s. 21.

¹⁰⁷ The Taliban in Afghanistan: An Assessment. *Stratfor Analysis*. 2009, s. 1-1.

5. 4. Operační strategie, taktika boje

Podstatným aspektem operační strategie a taktiky v rámci konfliktu v Afghánistánu je to, že povstalečtí bojovníci dokáží efektivně reagovat na měnící se okolnosti bojů a tomu uzpůsobují i vlastní charakter bojové činnosti. Afghánistán prochází dlouhodobým obdobím válek, a proto mohou povstalci uplatňovat poznatky, které v průběhu let nabyli. Sovětská intervence v osmdesátých letech a občanská válka v letech devadesátých jistě poskytla Tálibánu a ostatním povstalcům inspiraci v tom, jak vést boj proti konvenční armádě. Mnohé taktiky používané mudžáhidy proti sovětské armádě byly použity i Tálibánem proti koaličním vojskům v čele se Spojenými státy, ale přesto byla nutná inovace z důvodu přizpůsobení se odlišnému a technologicky vyspělejšímu nepříteli.¹⁰⁸ Tálibán investoval obrovské úsilí do rekonstrukce a vývoje asymetrické taktiky, aby v poškozování protivníka zůstával neustále efektivní. V případě, že jedna taktika svoji efektivitu ztrácela, povstalci usilovali o její nahrazení nebo doplnění jinou.

Také boje v Afghánistánu se vyznačovaly absencí stálé bojové linie, což povstalcům umožňovalo podnikat nečekané přepady pomocí malých jednotek zaměřené na slabá místa protivníka. Obecně lze říci, že operační strategie povstalců v Afghánistánu ve své většině splňuje kritéria nepřímé strategie guerilly. Jednotná operační strategie se však dá velice těžko určit, jelikož konkrétní bojová činnost vždy závisí na geografických a demografických odlišnostech nebo na hustotě koaličních sil v oblasti. Taktika se též v průběhu konfliktu vyvíjela. Od roku 2002 až po většinu roku 2005 Tálibán podnikal zejména útoky malých skupin v odlehlých oblastech na izolované nepřátelské jednotky. Se stále rostoucí silou začal od konce roku 2005 přistupovat i k masivnějším koordinovaným atakům na silně opevněné pozice. Vzhledem k velkým

¹⁰⁸ GIUSTOZZI, s. 15.

ztrátám a minimálnímu účinku těchto operací mnoho povstaleckých velitelů opětovně rozptýlilo své síly a zaměřilo se na menší operace.¹⁰⁹

Základem povstalecké taktiky se stal tzv. přepad (ambush). Jedná se o překvapivý útok zahájený ze skryté pozice zpravidla na nic netušící jednotku s cílem co nejvíce využít momentu překvapení.¹¹⁰ Od roku 2001 až do současnosti použili povstalci širokou škálu přepadové taktiky a to vždy na základě konkrétních okolností. Přepad obvykle využívá taktického principu *hit and run*, kdy doba trvání střetu většinou nepřekročí 30 minut. Útočící jednotky mají protivníkovi způsobit co největší ztráty během prvních chvil konfrontace, dokud ještě působí efekt momentu překvapení. Ve chvíli, kdy se boj začne vyrovnávat, povstalci se stahují. Popularita principu *hit and run* tkví v tom, že vyhovuje charakteru bojovníků a skvěle se hodí do afghánského prostředí. Princip nevyžaduje vysokou organizaci jednotek a dovednosti bojovníků, navíc rozlehlé území Afghánistánu znemožňuje komplexní kontrolu pro koalici důležitých komunikací a konvoje spojenců tak znamenají pro povstalce lákavý terč. Útok je většinou zahájen salvou výstřelů zbraní RPG (ruční protitankový granátomet) a poté následuje palba z lehkých automatických zbraní. Role každého bojovníka je pevně určená již během taktické přípravy, což odstraňuje potřebu komunikace v průběhu samotného přepadu.

Kromě klasického *hit and run* přepadu používají povstalci i důmyslnější taktické varianty. Za zmínku stojí například taktika *bait and ambush*, kdy část povstalců napadne nepřátelskou hlídku a rychlým ústupem ji láká do perimetru předem připraveného palebného postavení, nebo taktika, při které povstalci v těžko přístupném terénu pálí na první a poslední vozidlo konvoje, aby nepřátelským jednotkám znemožnili pohyb a mohli je tak efektivněji napadat.¹¹¹ Povstalci mají tendenci opakovat

¹⁰⁹ MALKASIAN – MEYERLE, s. 1.

¹¹⁰ Special Light Infantry Operations. *Global Security* [online]. [cit. 2014-04-10]. Dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/fm/7-85/ch6.htm>.

¹¹¹ MALKASIAN – MEYERLE, s. 3-6.

znovu a znovu taktiku, která přinesla úspěch v konkrétních bitvách. Většina případů proto spoléhá na omezený počet univerzálních šablon.¹¹² To může znamenat jistou nevýhodu, jelikož se tím útoky stávají snadněji předvídatelné a koaliční vojska mohou aplikovat adekvátní protiopatření.

Kromě taktických variant jednoznačně spadajících do kategorie nepřímé strategie začali povstalci podnikat i operace, které jsou někde na hranici mezi strategií guerilly a přímou konvenční strategií. Určitý posun v operační strategii souvisel s celkovou expanzí povstalců během roku 2006. Jen v prvních pěti měsících roku 2006 došlo k nárůstu povstaleckých útoků o 200 % v porovnání se stejným obdobím v roce 2005. Kromě akcí malých povstaleckých skupin se Tálibán začal soustředit i na přímé frontální útoky více než stočlenných jednotek.¹¹³ Příkladem zvýšené aktivity Tálibánu v roce 2006 byly boje odehrávající se v provincii Helmand. Povstalci zde podnikli řadu masivních útoků, jejichž cílem byly základny jednotek ISAF. V červnu toho roku téměř 300 povstaleckých bojovníků napadlo britskou posádku v oblasti Musa Qala. Boje trvali více než 90 minut a povstalci přerušili kontakt až poté, co dorazila letecká podpora koaličních vojsk.¹¹⁴ Povstalci v podobných konvenčních střetech trpěli těžké ztráty, z čehož vyplynulo následné upuštění od masivnějších frontálních útoků. To svědčí o schopnosti efektivně reagovat na vyvíjející se konflikt. Nicméně konkrétní zkušenosti koaličních vojsk s útoky povstalců dokazují, že ti ne vždy využívali strategii guerilly obecně s asymetrickými konflikty spojenou.

Kvůli neefektivitě frontálních útoků začali povstalci opět aplikovat guerillovou taktiku boje. Právě flexibilita a neustálá evoluce taktiky jim umožnila udržovat na koaliční vojska soustavný tlak. Nové metody boje souvisely s již zmíněnou „irákizací“ konfliktu, což znamená, že povstalci

¹¹² GIUSTOZZI, s. 31.

¹¹³ JOHNSON – MASON, s. 81.

¹¹⁴ MALKASIAN – MEYERLE, s. 8.

v Afghánistánu začali přebírat přístupy používané bojovníky v Iráku.¹¹⁵ Zásadní inovací bylo rozšíření použití tzv. improvizovaných výbušných zařízení (IED - improvised explosive device), ať již jako samostatné taktické varianty, nebo v kombinaci s přepadem. Jsou to podomácku vyrobené bomby a destruktivní zařízení. Vzhledem k tomu, že jsou improvizované, mohou fungovat v mnohých podobách od malých potrubních bomb po sofistikovaná zařízení působící značné škody a ztráty na životech. IED mohou být umístěny na vozidlo, ručně umístěny nebo hozeny osobou, poslány v zásilce nebo skrytě instalovány na vozovce.¹¹⁶ V Afghánistánu je nejčastější poslední způsob instalace. Aplikace IED se stala nejčastějším způsobem útoku na americké vojáky i jednotky ISAF. Pro rychlé rozšíření nové taktiky dokonce Tálibán vytvořil paralelní bojovou strukturu zaměřenou konkrétně na útoky IED, jelikož dosavadní velitelé zvyklí na zavedené bojové šablony z počátku odmítali tyto bombové útoky přijmout.¹¹⁷ Povstalci kontinuálně vyvíjeli způsob umístění IED na vozovku tak, aby byl systém co nejhůře zachytitelný. Když spojenci s větším úspěchem demontovali zařízení na drátovém principu, začali povstalci ve větší míře používat systémy odpalované pomocí mobilního telefonu, nebo hraček na dálkové ovládání. Statické IED jsou zahrabávány pod zem pro lepší maskování.¹¹⁸ Je zde předpoklad, že improvizované nálože budou hlavní povstaleckou zbraní i v budoucnu, jelikož mají větší psychologický efekt, než boj střet a riziko vlastních ztrát je nižší.

Dalším novým fenoménem se po vzoru Iráku staly i sebevražedné útoky. To byla do té doby v Afghánistánu věc nevídaná, protože sami

¹¹⁵ HYNEK – EICHLER – MAJERNÍK, s. 78.

¹¹⁶ IED Attack. *U. S. Department of Homeland Security* [online]. [cit. 2014-04-11]. Dostupné na: https://www.dhs.gov/xlibrary/assets/prep_ied_fact_sheet.pdf.

¹¹⁷ GIUSTOZZI, s. 36.

¹¹⁸ BARTLES, Charles K., Lester W. GRAU a Jacob W. KIPP. *The War Ahead And The Way Ahead. Foreign Military Studies Office* [online]. [cit. 2014-04-13]. Dostupné na: <http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/war-ahead.htm>.

Afghánci měli vůči sebevraždě kulturní averzi.¹¹⁹ Při útocích v hustě zalidněných oblastech a speciálně ve městech je však tento způsob útoku nesmírně účinný.

5. 5. Vliv terénu na boje v Afghánistánu

I v případě Afghánistánu se velmi často spojuje v jednu souvislost náročnost místního terénu a povstalecká strategie. Je důležité postihnout, zda je toto spojení pouze uměle vykonstruováno z důvodu návaznosti na předešlé asymetrické konflikty v jiných částech světa, nebo zda se tvrzení o vlivu terénu na povstaleckou strategii v Afghánistánu opírá o objektivní skutečnosti. Z geografického hlediska je Afghánistán zemí převážně kopcovitou nebo hornatou. Sever je charakteristický plošinami a pahorkatinami o průměrné výšce nepřesahující 600 m. n. m. Jihozápad země tvoří pouštní pánev prostoupená jak vysokými horskými hřebeny, tak nižšími pohořími. Více než dvě třetiny rozlohy Afghánistánu pak vyplňuje pohoří Hindúkuš, když zaobírá praktický celý střed a východ země. Směrem k pákistánské hranici výška pohoří stoupá, v okolí Kábulu dosahují vrcholky výše kolem 5000 metrů, více na východ horský masiv přesahuje i sedmitisícovou výšku.¹²⁰ Vzhledem k náročnosti afghánského terénu je důležitá i celková rozloha, ta činí 652 238 km².¹²¹ Kombinace náročného terénu plného vysokých horských masivů a úzkých údolí, veliké rozlohy země a nedokonalé infrastruktury způsobuje, že celková vojenská kontrola je vyloučená a mobilita pozemních jednotek značně omezená.

Vlivem geografických aspektů na konflikt v Afghánistánu se v rámci svého výzkumu zaobírali Timothy Allen Carter a Daniel Jay Veale. Autoři operují s hypotézou, že zvyšující se podíl horského terénu zvyšuje i počet padlých koaličních vojáků. Výsledky jejich výzkumu jsou v případě vlivu

¹¹⁹ JOHNSON – MASON, s. 81.

¹²⁰ BAHMANYAR, s. 5.

¹²¹ Afghanistan. *Central Intelligence Agency* [online]. [cit. 2014-04-13]. Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>.

terénu dvojsečné. Na jedné straně má na úmrtí členů koaličních jednotek značný vliv geografická blízkost s hranicemi Pákistánu. Snižující se vzdálenost bojiště zejména v poměru k Tálibánem ovládanému území Vazíristánu podle analýzy zvyšuje riziko úmrtí protipovstaleckých vojáků. Naopak samotný význam náročnosti a hornatosti terénu již není zdaleka tak velký. V provinciích převážně hornatých je vztah mezi náročným terénem a úrovní násilí sice pozitivní a riziko úmrtí je větší, ale výsledek není v celkovém měřítku statisticky významný.¹²² Slabinou takovéto analýzy však může být skutečnost, že se striktně zaměřuje na terén jako místo boje a měřítkem pro velikost jeho významu je pouze stupeň násilí a počet úmrtí spojeneckých vojáků v dané oblasti. Avšak nepřístupný terén má i nepřímý vliv, který lze jen komplikovaně kvantifikovat. Hornaté prostředí může povstalcům poskytovat výhody, které se projeví na jiných místech. Může sloužit jako základna, útočiště, nebo jako nástupní bod pro zahájení bojové činnosti. Přímo v boji pak terénní překážky slouží jako kryt a dobrá znalost prostředí se stává výhodou.

Jedním takovým nepřímým aspektem náročného afghánského terénu, který zvýhodňuje povstalce, je omezení mobility koaličních vojsk. Drsný terén a nedokonalá infrastruktura podstatně snižuje počet míst, po kterých se zejména těžká technika může pohybovat. Pro povstalce jsou pak trasy konvojů snadno předvídatelné. Ti se mohou na postupující vojsko lépe připravit. Jelikož terén dobře znají, jsou schopni definovat vhodná místa pro instalaci IED, nebo pro zahájení přepadového útoku. Taktickou variantou bojovníků Tálibánu bývá zaujetí skrytých opevněných pozic na úbočích hor, mezi kterými vede údolím komunikace. Když se na cestě objeví projíždějící kolona, povstalci zahájí palbu. V některých případech tvořila povstalecká vyvýšená postavení pás dlouhý až několik kilometrů a koaliční jednotky byly po celou dobu průjezdu soustavně napadány. Tímto způsobem například přepadli povstalci společnou

¹²² CARTER, Timothy A. a Daniel J. VEALE. Weather, Terrain and Warfare: Coalition Fatalities in Afghanistan. *Conflict Management & Peace Science (Routledge)*. 2013, roč. 30, č. 3, s. 220-239. s. 233.

americko-afghánskou kolonu v oblasti severního Kandaháru v červenci 2007. Spojenci utrpěli těžké ztráty, byli napadáni útočnickými rozmístěnými na úpatí terénních zlomů v celkové délce dvou mil.¹²³

Stejně jako jiné ozbrojené skupiny, i Tálibán potřebuje základny sloužící jako skladiště, úložiště zbraní, místo pro lékařskou péči, plánování operací nebo jednoduše bezpečné útočiště. Tyto základny bývají zasazeny právě do těžko přístupného terénu. Na území Afghánistánu se též nachází celá řada jeskyní a tunelových komplexů různého původu, které povstalcům slouží ke stejnému účelu. Některé jsou přírodní, jiné vybudované k zemědělským účelům. Velká část je pozůstatkem po mudžáhidech bojujících proti sovětské okupaci v 80. letech 20. století.¹²⁴ Povstalci bojující proti koaličním vojskům v čele s Armádou Spojených států dokáží při obraně vlastních základen vhodně využít okolní terén. K tomu slouží propracovaná síť polních opevnění a předsunutých pozorovacích stanovišť umožňující včasné varování. Jen ve vzácných případech zaútočily jednotky americké armády nebo ISAF na základnu Tálibánu, aniž by povstalci předem nevěděli, že se útok blíží. V případě, že jsou povstalci přece jen nuceni základnu opustit, usilují o to, aby byla cena dobytí pro koaliční vojska co nejvyšší. Povstalci ustupují pomocí kombinace manévru a krycí palby, využívají přitom vlastností terénu.¹²⁵

5. 6. Význam obyvatelstva pro povstaleckou činnost

I v Afghánistánu je místní obyvatelstvo pro potřeby povstání důležité z hlediska materiální podpory a poskytování zázemí bojovníkům. Podstatnější je však to, že se stalo nástrojem povstalců v šíření jejich reálné moci v zemi. Tálibán usiluje o zvýšení podpory obyvatelstva proto, aby poukázal na vlastní legitimitu a oprávněnost participovat na správě země. Snaží se vrazit klín mezi obyvatelstvo a oficiální státní správu

¹²³ MALKASIAN – MEYERLE, s. 5.

¹²⁴ BAHMANYAR, s. 13.

¹²⁵ MALKASIAN – MEYERLE, s. 10.

podporovanou koaličními jednotkami. Běžní lidé pak jako alternativu nefunkčního státního aparátu vidí právě Tálíbán. Tento stav pak nutí koaliční jednotky k tomu, aby se více ujaly zodpovědnosti za bezpečnostní situaci. Tím pádem mohou povstalci ospravedlňovat ozbrojený odpor proti koaličním silám a argumentovat, že vedou oprávněný boj v zájmu veřejnosti.¹²⁶

Ve prospěch povstaleckých bojovníků hovoří i vysoké ztráty z řad civilního obyvatelstva. V boji je pro koaliční jednotky velice obtížné rozlišit, kdo je civilistou a kdo povstalcem, což s sebou nese nezanedbatelný podíl vedlejších ztrát. Výzkumem civilních ztrát se zabýval americký Národní úřad pro ekonomický výzkum (NBER - National Bureau of Economic Research). V roce 2010 vydal NBER studii s názvem *The Effect of Civilian Casualties in Afghanistan and Iraq*. Studie prokázala přímý vliv civilních obětí na růst počtu povstaleckých bojovníků. Odhadem každá civilní oběť vede k náboru až dvaceti nových mužů. Navíc nehraje roli, zda civilní oběti způsobili povstalci nebo vojska koalice. Místní obyvatelé situaci vidí tak, že kdyby v zemi nefigurovala cizí armáda, k násilí na civilistech by nedocházelo.¹²⁷ Rostoucí počet obětí z řad civilistů tedy nahrává spíše povstalcům, jednak to zajišťuje přísun nových kapacit, jednak to upevňuje jejich postavení bojovníků za stabilitu a bezpečnost proti cizím „agresorům“.

Pro obnovu bojeschopnosti Tálíbánu po pádu režimu v roce 2001 a pro udržení dostatečného početního stavu je nábor nových bojovníků velice důležitý. Jen malá část bývalých vojáků totiž byla ochotna zapojit se do odboje. Motivace pro vstup nových rekrutů mezi povstalce je věcí debaty. ISAF má tendenci interpretovat neustálý přísun nových bojovníků

¹²⁶ DORRONSORO, Gilles. *The Taliban's Winning Strategy in Afghanistan* [online]. 2009 [cit. 2014-04-13]. Dostupné na: http://carnegieendowment.org/files/taliban_winning_strategy.pdf. s. 25.

¹²⁷ *The Effect of Civilian Casualties in Afghanistan and Iraq. The National Bureau of Economic Research* [online]. [cit. 2014-04-13]. Dostupné na: <http://www.nber.org/papers/w16152>.

vidinou ekonomického profitu z povstalecké činnosti. Hnací silou náboru jsou však spíše ideologické a náboženské aspekty.¹²⁸

5. 7. Vliv času

Také válka v Afghánistánu se po prvotním vojenském úspěchu Spojených států přeměnila v dlouhotrvající vyčerpávající konflikt. V říjnu 2014 to bude třináct let od zahájení OEF. Opět je to několikrát více, než je průměrná doba asymetrických válek při konfrontaci rozdílných strategických přístupů.¹²⁹

V dlouhotrvající válce je pro protipovstalecký boj, který vede vojsko na území cizího státu a případný neúspěch v konfliktu neznamena pro aktéra existenční riziko, velice důležitá podpora veřejného mínění. To je i případ Afghánistánu. Podle studie Timothyho Cartera zabývajícího se úrovní násilí během války v Afghánistánu míra podpory domácího obyvatelstva úzce souvisí s počtem padlých vojáků.¹³⁰ Jak jsem již zmínil, koalice v čele s americkou armádou po dlouhou dobu upřednostňovala strategii vyhledávání nepřítele a jeho likvidace v přímém střetu. V takovémto pojetí boje však může být jediným měřítkem úspěchu právě porovnání vlastních ztrát se ztrátami nepřítele.

Při srovnání počtu ztrát v řadách koaličních jednotek v jednotlivých letech je zřejmý zejména kvantitativní skok mezi léty 2004 a 2005. V prvním zmíněném roce padlo 60 vojáků, kdežto o rok později již 131. Od roku 2005 pak počet obětí neustále stoupal, kdy v roce 2010 bylo usmrceno 711 členů koaličních sil. Od roku 2010 počet obětí opět začíná klesat.¹³¹ Nárůst obětí od roku 2005 souvisí s již zmíněnou rozsáhlou expanzí povstalců poté, co již dokázali revitalizovat vlastní síly. Povstalci přešli do taktické ofenzívy, navíc začali používat nové metody boje, jako

¹²⁸ GIUSTOZZI, s. 22.

¹²⁹ Viz kapitola 3. 5.

¹³⁰ CARTER, Timothy. Explaining Insurgent Violence: The Timing of Deadly Events in Afghanistan. *Civil Wars*. 2011, roč. 13, č. 2, s. 99-121. s. 101.

¹³¹ Operation Enduring Freedom. *iCasualties* [online]. [cit. 2014-04-13]. Dostupné na: <http://icasualties.org/oef/>.

jsou IED nebo sebevražedné atentáty. Naopak k poklesu smrtelných incidentů dochází v době, kdy koaliční vojska uplatňují novou strategii zaměřenou především na ochranu obyvatelstva a posílení afghánské správy místo vyhledávání povstalců a přímé vojenské konfrontace. Podpora konfliktu ze strany americké veřejnosti však s prodlužující se válkou klesá poměrně kontinuálně a nekolísá tak, jako je to u počtu obětí. Podle výzkumu společnosti Gallup považovalo skutečnost, že Spojené státy vyslali svojí armádu do Afghánistánu, za chybu v roce 2004 20 %, v roce 2010 43 % a v únoru 2014 49 % respondentů.¹³² Znatelný pokles v počtu úmrtí od roku 2010 tedy nezapříčinil vyšší podporu veřejnosti. Pokles veřejných preferencí pokračuje pod vlivem prodlužující se doby konfliktu. *„Dosavadní vývoj nasvědčuje tomu, že čím déle bude tato válka trvat, tím více se upevní vnitrostátní i mezinárodní vliv Tálíbánu.“*¹³³ Povstalci si uvědomují, že čas je na jejich straně, a proto jim postačí praktikovat boj nízké intenzity ve snaze vyčerpat protivníka hlavně po psychické stránce. Příslušníci Tálíbánu s oblibou používají příznačné rčení: *„Američané mají náramkové hodinky, ale my máme čas.“*¹³⁴

¹³² Afghanistan. *Gallup* [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné na: <http://www.gallup.com/poll/116233/afghanistan.aspx>. Viz příloha: Graf 2.

¹³³ HYNEK – EICHLER – MAJERNÍK, s. 73.

¹³⁴ JOHNSON – MASON, s. 87.

6. Komparace obou případů

V předešlých dvou kapitolách jsem podrobil analýze válečné konflikty, které jsou často předkládány jako explicitní případy asymetrických konfliktů, ve kterých povstalci bojují proti jednoznačně silnějšímu nepříteli. Nyní tedy mohu přistoupit ke vzájemné komparaci obou konfliktů, které byly na základě společných proměnných doposud zkoumány zvlášť. Po porovnání shodných i odlišných aspektů bude následně možné zodpovědět výzkumnou otázku.

Válku ve Vietnamu i Válku v Afghánistánu můžeme definovat jako asymetrické konflikty. Mezi aktéry v obou konfliktech panovala značná nesouměrnost v prostředcích, kterými disponovali, i v používaných metodách. Ani povstalci ve Vietnamu při konfrontaci s americkou armádou, ani povstalci v Afghánistánu při konfrontaci s mezinárodní koalicí, ve které hrály prim opět Spojené státy, nemohli a nemohou špičkově vybavené armádě kvalitativně ani ve velikosti prostředků konkurovat. Výhody nepřítele však lze neutralizovat za pomoci adekvátně zvolené strategie. Povstalečtí bojovníci si byli vědomi vlastních nedostatků, usilovali o jejich minimalizaci a pomocí neočekávaných nekonvenčních postupů se snažili poškozovat slabá místa protivníka ať už přímo na bojišti, nebo i mimo něj. Takové postupy zapadají do obecné definice asymetrických konfliktů.¹³⁵

6. 1. Organizace

Pokud máme zhodnotit organizační strukturu povstaleckých skupin, u bojovníků Vietkongu byla propracovanější, než u bojovníků Tálibánu a jemu přidružených skupin. Povstalci ve Vietnamu byli organizováni již od nejnižší úrovně, kterou tvořily tříčlenné bojové buňky, jejichž členové vytvářeli úzký kompaktní kolektiv. Z buněk se utvářela družstva a ta byla dále řetězovitou strukturou formována do větších bojových celků. Tyto

¹³⁵ Viz kapitola 2. 2.

celky pak operovaly dle svého určení na místní, lokální nebo celostátní úrovni. Hlavní ozbrojené síly již byly prakticky organizovány stejným způsobem, jako pravidelná armáda. Hustá organizační síť umožňovala povstalcům ve Vietnamu podniknout i rozsáhlé koordinované operace, jako byla například ofenzíva *Tet*.

V Afghánistánu takto propracovaná organizace bojové činnosti chybí. Do jisté míry je to zapříčiněno tím, že vrchní velení celé organizace Tálibánu se nachází mimo území Afghánistánu. I když vedení usiluje o zvýšení míry kontroly nad operacemi povstalců, ta se zvyšující se vzdáleností od pákistánské hranice stále více klesá. Jelikož nelze operační činnost na území Afghánistánu účinně kooperovat z jednoho mocenského centra, povstalecký boj je velice fragmentovaný a decentralizovaný. Lokální velitelé disponují značnou autonomií a volností jednání. To sice umožňuje flexibilitu a přizpůsobení se konkrétní situaci, zároveň je však znemožněné uskutečnění rozsáhlé koordinované operace. Dlouho trvá i osvojení nových taktických variant.

6. 2. Strategie

Zásadní odlišnosti při porovnání obou konfliktů jsou v míře závislosti jednotlivých povstaleckých strategií, v začlenění do strategické koncepce a ve stanovení cílů.

Povstalecká strategie ve Vietnamu, kterou využívali bojovníci Vietkongu, nefungovala nezávisle, nýbrž zapadala do komplexní strategické koncepce Severního Vietnamu. Koncepce počítala se součinností pravidelné armády s povstaleckými bojovníky praktikujícími strategii guerilly. Do válečného úsilí měly být navíc začleněny všechny dostupné prostředky, které mohly přispět k porážce nepřítele. Severní Vietnam stanovil i hlavní strategický cíl, jímž bylo sjednocení Vietnamu. Povstalci na jihu plnili důležitou funkci, jelikož svojí subverzivní činností poutali pozornost americké armády a vyčerpávali jí psychicky i

materiálně. Američané tak místo toho, aby se soustředili na původce války, zabředli do vyčerpávajících bojů s Vietkongem. Povstalecká strategie se tak stala efektivním nástrojem k uskutečňování politiky vnějšího aktéra, kterým byl Severní Vietnam.

Také v Afghánistánu jsou v rámci strategie používány veškeré dostupné prostředky, ať už jde o vojenské, politické, ekonomické nebo sociální. V tomto případě však povstalecká strategie není nástrojem v rukou nějakého vnějšího aktéra, jako tomu bylo ve vietnamské válce. Vzhledem k velké fragmentaci a rozmanitosti povstalecké struktury však není možné stanovit jednotný strategický cíl. Průsečíkem, který povstalecké bojovníky spojuje, je snaha odstranit cizí vojenskou přítomnost ze země. O komplexní ucelené strategické koncepci s reálným vlivem na bojovou činnost může být jen stěží řeč.

6. 3. Operační strategie, taktika boje

Významným aspektem povstalecké strategie ve Vietnamu i v Afghánistánu byla a je schopnost adaptace bojové činnosti v závislosti na měnícím se vývoji střetnutí. Zatímco ve Vietnamu evoluce probíhala spíše na strategické úrovni a taktické metody boje Vietkongu se příliš neměnily, v Afghánistánu povstalečtí bojovníci reagovali na měnící se okolnosti boje spíše vývojem taktiky.

Shodným aspektem obou konfliktů je to, že bojová strategie, kterou využívali povstalečtí bojovníci, splňuje kritéria nepřímé obrany, kterou definoval v rámci své studie strategických konfrontací Arreguín-Toft.¹³⁶ I když povstalci v obou konfliktech aplikovali obrannou strategii, absolutní obrana bez schopnosti nepřítele vojensky napadnout by postrádala smysl. Ve Vietnamu i v Afghánistánu v rámci defenzivní strategie povstalci flexibilně přecházeli i k pozitivnímu účelu války, tedy k útoku. Smyslem takovýchto útoků ovšem nebylo nepřítele vojensky zlikvidovat.

¹³⁶ Viz kapitola 2. 1. 1.

V Afghánistánu i ve Vietnamu neexistovaly žádné stálé bojové linie. Kritériem úspěchu protivníka se stala pouze vojenská likvidace povstalců, nikoliv zisk území. Ve vyčerpávací válce jde povstalcům především o podrytí vůle nepřítele, zničení vojenských kapacit je podružnou záležitostí. V obou konfliktech tak povstalci praktikovali především přepady málo početných uskupení. Rozhodnutí, zda boj absolvovat, bylo zpravidla na nich. Nejběžnější metodou přepadu byl taktický princip *hit and run* spoléhající na efekt momentu překvapení.

V Afghánistánu se však postupem času začaly praktikovat taktické metody, které při analýze bojů ve Vietnamu nenalezneme. Bojovníci Tálibánu se začali soustředit i na frontální útoky větších bojových uskupení, což je metoda, která se naprosto vymyká klasické strategii guerilly ztotožňované s povstaleckou strategií v rámci asymetrických konfliktů. Naopak využití EID a sebevražedných útoků do strategie guerilly zapadá. Tyto metody byly ve Vietnamu věcí neznámou, naopak v Afghánistánu se výrazně rozšířily. Do jisté míry je to však zapříčiněno technologickým pokrokem.

6. 4. Vliv terénu

Ve Vietnamu i v Afghánistánu je velmi členitý terén. Jeho dobrá znalost a hlavně dlouhodobá zkušenost s bojem v něm byla a v případě Afghánistánu stále je výhodou povstaleckých bojovníků. Povstalecká strategie má telurický charakter.

Nezpochybnitelnou devízou povstalců byla možnost v těžko přístupném terénu budovat dobře chráněné základny a podzemní komplexy sloužící jako skladiště, ošetřovna, noclehárna, místo pro plánování bojových operací nebo jednoduše jako bezpečné útočiště. Takové bezpečné zóny se budovaly ve Vietnamu i v Afghánistánu. Byly velmi dobře chráněny - ve Vietnamu systémem léček, pastí a únikových cest, v Afghánistánu zvláště pomocí sítě polních opevnění a

předsunutých stanovišť pro včasné varování. V Afghánistánu však komplexy plnily výhradně tuto defenzivní funkci. Tunelové komplexy ve Vietnamu byly daleko propracovanější a tvořily souvislou síť. Ta zasahovala až do blízkosti komunikací a populačních center a povstalci mohli přímo z nich vyrážet na bojové přepady.

Co se týká vlivu terénu na účinnost povstalecké strategie, tak v případě Vietnamu byly pro strategii guerilly vhodnější kopcovité oblasti na severu, než prostředí rozsáhlé nížiny delty Mekongu. V Afghánistánu hrála podstatnou roli geografická blízkost s hranicemi Pákistánu. Přímý vliv hornatého a těžko přístupného terénu na výši úmrtí koaličních vojáků v boji je však zpochybnitelný.

Pokud budeme chápat terén jako proměnnou, jejímž vlivem může dojít k neutralizaci technologických výhod moderních bojových prostředků, tak v obou konfliktech se tento aspekt projevil. Ve Vietnamu Američané kvůli domněnce o nepřístupném terénu nenasadili pro podporu pěších jednotek adekvátní počet obrněné techniky, i když jejich vlastní studie poukazovala na fakt, že nezanedbatelná část území použití těžké techniky umožňuje. V Afghánistánu se aspekt projevuje například tak, že jsou povstalci schopni lépe odhadnout trasy obrněných konvojų, jelikož počet variant, kudy se mohou pohybovat, je v důsledku nedokonalé infrastruktury značně omezený. Navíc rozloha Afghánistánu je téměř čtyřikrát větší, než byla rozloha Jižního Vietnamu, tudíž obrněné a zásobovací kolony musí projíždět rozsáhlým územím bez možnosti efektivně předejít možným incidentům. Povstalci tak mohou provádět přepady z vyvýšených pozic kolem komunikace v délce i několika kilometrů.

6. 5. Vliv obyvatelstva pro povstaleckou činnost

V obou konfliktech hraje civilní obyvatelstvo nezanedbatelnou roli. Je důležité jako zdroj nových bojovníků i jako poskytovatel sociální

podpory a zázemí. Motivy pro vstup nových rekrutů do povstaleckých řad byly v obou válkách často shodné. Mohly jimi být ideologické důvody, nespokojenost se stávající vládou či nesouhlas s pobytem zahraničních armád v zemi. V Afghánistánu hrají navíc roli aspekty ekonomické a náboženské.

Odboj ve Vietnamu byl chápán jako revoluční a obyvatelstvo bylo zahrnuto jako hlavní nástroj válčení dokonce i do strategické doktríny Severního Vietnamu. Záměr mobilizovat veškeré obyvatelstvo a zahájit rozsáhlé povstání s cílem svrhnout dosavadní režim byl však nad síly Vietkongu i Severního Vietnamu. Podpora povstaleckých bojovníků začala postupně upadat. Ovládnutí území se nakonec odehrávalo za pomoci konvenční bojové síly pod taktovkou NVA.

V Afghánistánu bojovníci neusilují o rozpoutání masivního ozbrojeného povstání velké části obyvatelstva. Povstalci civilisty ovlivňují spíše tak, že mezi ně a oficiální správu vráží klín. Chtějí v lidech povzbudit dojem o nefunkčnosti afghánské vlády podporované cizími vojsky. Ti pak vidí v Tálibánu jako lepší alternativu oproti nefunkční afghánské vládě. Tálibán tak tímto plíživým způsobem získává v zemi stále větší moc.

6. 6. Vliv času

Oba konflikty jsou charakteristické dlouhou dobou trvání, která je ve výrazném nadprůměru ve srovnání s ostatními asymetrickými válkami. Doba trvání v obou případech přesáhla deset let a rámci Afghánistánu je velmi nejasné, jak dlouho bude ještě boj pokračovat.

Ani ve Vietnamu ani v Afghánistánu neproběhla mezi povstalci a jejich protivníkem žádná bitva, která by rozhodla celou válku ve prospěch jedné, či druhé strany. Povstalci ani neměli ambici takovýto boj podstupovat. Věděli totiž, že čas je na jejich straně. Naprosto jim vyhovovalo a vyhovuje, že boj nadále pokračuje bez jasného rozhodnutí.

Tím, že povstalci ve Vietnamu podstupovali a povstalci v Afghánistánu stále podstupují boj na vlastním území, jejich zájem vytrvat v boji je vyšší, než na straně protivníka. Ten necítí existenční hrozbu a dostává se stále pod silnější tlak vlastní veřejnosti.

Nesouhlas americké veřejnosti s intervencí vlastních vojsk skutečně narůstal v obou případech. I tak jsou ale patrné některé odlišnosti. V případě Afghánistánu intervenovali Spojené státy v důsledku napadení vlastního území. Jistá existenční hrozba se projevila i v průzkumech veřejného mínění, kdy v roce 2002 chápalo intervenci jako chybní krok pouze 6 % populace. Nicméně od té doby nesouhlas poměrně kontinuálně stoupá.¹³⁷ V souvislosti s Válkou ve Vietnamu panoval u větší části americké veřejnosti nesouhlas již od samého počátku intervence, kdy zapojení do konfliktu považovalo za chybu přibližně 24 % veřejnosti. I když byl vývoj veřejného mínění v případě Války ve Vietnamu více kolísavý, celkový trend byl opět stoupavý. Rapidně se to projevilo zejména s počátkem roku 1968.¹³⁸ Obecný předpoklad, že prodlužující se doba konfliktu nahrává povstalcům uplatňujícím nepřímou strategii, je platný v obou zkoumaných konfliktech.

¹³⁷ Afghanistan. *Gallup* [online]. 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné na: <http://www.gallup.com/poll/116233/afghanistan.aspx>.

¹³⁸ Iraq Versus Vietnam: A Comparison of Public Opinion. *Gallup* [online]. 2005 [cit. 2014-04-15]. Dostupné na: <http://www.gallup.com/poll/18097/iraq-versus-vietnam-comparison-public-opinion.aspx>.

7. Závěr

Cílem práce bylo na základě utvořeného teoretického rámce komparovat povstalecké strategie v rámci asymetrických válek ve Vietnamu a v Afghánistánu. Analýzy strategií povstalců v obou konfliktech umožnily následné srovnání shodných a odlišných charakteristik, z čehož nyní vyvstala možnost objasnit, zda se strategie povstalců při konfrontaci s americkou armádou nějakým způsobem změnila.

V obecné rovině bývají oba konflikty často připodobňovány, což souvisí s mnohými společnými znaky, které jsem v předchozích kapitolách zhodnotil. Mezi aktéry obou střetů panovala a panuje značná asymetrie. V obou případech je zde poměrně dlouhá doba trvání spojená s nejasným výsledkem. Nemůžeme určit jasného vítěze, který by v přímé konfrontaci vojensky rozhodl konflikt ve svůj prospěch. Navíc protivníci Američanů měli dlouhodobou zkušenost s válečným konfliktem ve své zemi ještě z doby dlouho před americkou intervencí a byli i jsou ochotni vézt boj, dokud nedojde ke stažení intervenčních vojsk a dokonce i poté, co se tak stane.

Z obecných paralel obou konfliktů však nemusí automaticky vyplývat totožnost povstaleckých strategií. Ty se sice v mnohých aspektech shodují, v jiných jsou však odlišné. Za základní shodu považuji to, že povstalci zvolili nepřímou strategii jako stěžejní strategický přístup s tím, že v rámci něj se uchýlovali i k útočné aktivitě na úrovni taktiky. Případný taktický neúspěch však přímo nesouvisel s celkovým úspěchem či neúspěchem strategie. Její úspěch závisel a závisí na daleko širších okolnostech než pouze na konfrontaci v boji. S tím oba povstalecké tábory od začátku počítaly. Pokud jde o taktické přístupy, tak některé lze považovat za shodné, jiné prošly v průběhu několika desetiletí vývojem.

Nejzásadnější rozdíl vidím v tom, že povstalecká činnost ve Vietnamu byla prováděna v součinnosti s konvenční strategií Severního

Vietnamu a byla jeho cílům dokonce podřízená. V Afghánistánu nic takového nefunguje. Povstalci sice využívají podpory a zázemí příhraničních oblastí, ale jejich strategie není řízena jiným státním aktérem. Na rozdíl od Vietnamu je povstalecká strategie jediným nástrojem v boji proti nepříteli.

7. 1. Zodpovězení výzkumné otázky

V úvodu práce jsem určil výzkumnou otázku, kterou nyní mohu zodpovědět v návaznosti na analýzu povstaleckých strategií ve Vietnamu a v Afghánistánu a jejich komparaci. Změnila se tedy povstalecká strategie při konfrontaci s Armádou Spojených států mezi válkami ve Vietnamu a v Afghánistánu?

Analýza prokázala, že spousta aspektů povstaleckých strategií v obou konfliktech se navzájem shoduje a zároveň potvrzuje platnost obecných charakteristik uvedených v teoretické části, která představuje základní stavební kámen práce. I tak se ale spousta záležitostí týkajících se strategií povstalců od sebe liší. Ty spíše reagují na konkrétní situace a mění se ve vzájemném vztahu při konfrontaci se strategiemi protivníka. I stanovená kritéria jako je taktika boje, vliv terénu, důležitost času nebo vztahu s obyvatelstvem znamenala pro povstalce v obou konfliktech jisté hodnoty, se kterými bylo třeba počítat. Jak jsme si ukázali při komparaci, povstalci s nimi ve snaze zvýšit efektivitu vlastní strategie operovali mnohdy odlišně.

Povstalecké strategie tedy nelze označit za totožné. Charakteristiky povstalecké strategie v rámci asymetrických konfliktů vyprofilované v teoretické části práce se při aplikaci na dva konkrétní případy dají určitým způsobem vztáhnout na oba konflikty, nicméně při hlubší analýze jsou rozdíly patrné. V reálném prostředí neexistuje jedna ideální šablona povstaleckého boje, kterou by bylo možné plně aplikovat při jakékoliv konfrontaci slabšího aktéra s tím silnějším. Je nutné konstatovat, že

povstalecká strategie se mezi konflikty ve Vietnamu a v Afghánistánu při konfrontaci s Armádou spojených států změnila. Změnila se v závislosti na vývoji bojové strategie, v závislosti na konkrétním prostředí a konkrétní situaci.

8. Seznam použité literatury

8. 1. Odborná literatura

ARREGUÍN-TOFT, Ivan. How the Weak Win Wars: A Theory of Asymmetric Conflict. *International Security*. 2001, roč. 26, č. 1, s. 93-128.

BAHMANYAR, Mir. *Jeskyně v Afghánistánu 1979-2004: horské pevnosti mudžáhidů, Tálibánu, al-Káidy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008.

BARTLES, Charles K., Lester W. GRAU a Jacob W. KIPP. The War Ahead And The Way Ahead. *Foreign Military Studies Office* [online]. [cit. 2014-04-13]. Dostupné na: <http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/war-ahead.htm>.

BIDDLE, Stephen. Afghanistan and the Future of Warfare. *Foreign Affairs*. 2003, roč. 82, č. 2, s. 31-46.

BOOT, Max. The Evolution of Irregular War. *Foreign Affairs*. 2013, roč. 92, č. 2, s. 100-114.

CARTER, Timothy A. a Daniel J. VEALE. Weather, Terrain and Warfare: Coalition Fatalities in Afghanistan. *Conflict Management & Peace Science (Routledge)*. 2013, roč. 30, č. 3, s. 220-239.

CARTER, Timothy A. Explaining Insurgent Violence: The Timing of Deadly Events in Afghanistan. *Civil Wars*. 2011, roč. 13, č. 2, s. 99-121.

CE-TUNG, Mao. *On Guerrilla Warfare*. New York: Praeger Publishers, 1961.

CLAUSEWITZ, Carl von. *O válce: dílo z pozůstalosti generála Carl von Clausewitze*. Editor Antonín Pohlodek. Brno: Bonus A, 1996.

DORRONSORO, Gilles. *The Taliban's Winning Strategy in Afghanistan* [online]. 2009 [cit. 2014-04-13]. Dostupné na: http://carnegieendowment.org/files/taliban_winning_strategy.pdf.

DUMITRU, Iacob D. Historical Models of Insurgency. *Revista Academiei Fortelor Terestre*. 2013, roč. 18, č. 3, s. 240-245.

FREY, Marc. *Dějiny vietnamské války: tragédie v Asii a konec amerického snu*. Vyd. 1. Překlad Václav Maidl. Praha: Paseka, 2003.

GIUSTOZZI, Antonio. Taliban networks in Afghanistan. *CIWAG case study series 2011-2012*, ed. Marc Genest a Andrea Dew. Newport: US Naval War College, Center on Irregular Warfare and Armed Groups, 2012.

HERMAN, Arthur. Who Owns the Vietnam War?. *Commentary*. 2007, roč. 124, č. 5, s. 42-52.

HYNEK, Nik, Jan EICHLER a Ľubomír MAJERNÍK. *Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012.

INGRAM, Haroro. *A Four Dimensional Model of Insurgency and the Centrality of 'Perception and Polarization' to Strategic Success* [online]. 2013 [cit. 2014-03-20]. Dostupné na: <http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/a-four-dimensional-model-of-insurgency-and-the-centrality-of-%E2%80%98perception-and-polarization%E2%80%99->.

JOHNSON, Thomas H. a M. Chris MASON. Understanding the Taliban and Insurgency in Afghanistan. *Orbis*. 2007, roč. 51, č. 1, s. 71-89.

KAMAS, Daniel. *Válka ve Vietnamu: 1964-1975*. Olomouc: Votobia, 1997.

KATZMAN, Kenneth. *Afghanistan: Post-Taliban Governance, Security, and U. S. Policy* [online]. 2004 [cit. 2014-04-20]. Dostupné na: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL30588.pdf>.

KRÁSNÝ, Antonín. Pohledy na asymetrii v operacích. *Defence and strategy*. 2003, roč. 3, č. 2, s. 77–88.

KILCULLEN, David J. Countering global insurgency. *Journal of Strategic Studies*. 2005, roč. 28, č. 4, s. 597-617.

MACK, Andrew. Why Big Nations Lose Small Wars: The Politics of Asymmetric Conflict. *World Politics*. 1975, roč. 27, č. 2, s. 175-200.

MALKASIAN, Carter a Jerry MEYERLE. *Insurgent Tactics in Southern Afghanistan 2005-2008* [online]. 2009 [cit. 2014-04-13]. Dostupné na: <http://www2.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB370/docs/Document%205.pdf>.

MAREŠ, M. Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii. *Defence and Strategy*. 2004, roč. 4, č. 1, s. 19–32.

PALMER, Dave R. *Volání polnice: k historii války ve Vietnamu očima amerického generála*. Vyd. 1. Překlad Jiří Vacek. Brno: Jota, 1996, 283 s.

QAZI, Shehzad M. *The Neo-Taliban, Counterinsurgency, and the American Endgame in Afghanistan* [online]. 2011 [cit. 2014-04-13]. Dostupné na: http://www.ispu.org/files/PDFs/586_ISPU%20Report_Neo%20Taliban_Qazi_WEB.pdf.

RINGLER, Dale. S. *How the North Vietnamese Won the War; Operational Art Bends But Does Not Break In Response to Asymmetry*. Fort Leavenworth: United States Army Command and General Staff College, 2003.

ROGGIO, Bill. *The Afghan Taliban's top leaders* [online]. 2010 [cit. 2014-03-21]. Dostupné na: http://www.longwarjournal.org/archives/2010/02/the_talibans_top_lea.php

ROTTMAN, Gordon L. *Bojovníci Vietkongu*. Vyd. 1. Ilustrace Howard Gerrard. Brno: Computer Press, 2008.

SMALL, Stephen C. Small Arms and Asymmetric Threats. *Military Review*. 2000, roč. 80, č. 6, s. 33-41.

STARRY, Don A. *Mounted Combat in Vietnam; Vietnam Studies*. Washington: Department of the Army, 1978.

SUMMERS, Harry G. *On Strategy: Vietnam War in Context*. Washington: Strategic Studies Institute, 1981.

SUNZI. *Umění války: The art of war*. 1. vyd. Překlad Radim Pekárek. Brno: B4U, 2008.

TAN GIAM. *The Evolution of Insurgency and its Impact on Conventional Armed Forces*. Pointer, journal of Singaporearmed forces. 2012, roč. 38, č. 2, s. 34-44.

THAYER, Thomas C. *War without fronts: the American experience in Vietnam*. Boulder: Westview Press, 1985.

The Taliban in Afghanistan: An Assessment. *Stratfor Analysis*. 2009, s. 1-1.

VO NGUYEN GIAP. *Národně osvobozenecká válka ve Vietnamu*. Praha: Naše vojsko, 1971.

Vojenská strategie. 1. vyd. Editor Vlastimil Galatík, Antonín Krásný, Karel Zetocha. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - PIC MO, 2008.

7. 2. Internetové zdroje

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY, dostupné na:

<https://www.cia.gov/index.html>.

EMBASY OF THE SOCIALIST REPUBLIC OF VIETNAM IN USA,

dostupné na: <http://vietnamembassy-usa.org/>.

GALLUP, dostupné na: <http://www.gallup.com/home.aspx>.

GLOBAL SECURITY, dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/>.

HISTORY, dostupné na: <http://www.history.com/>.

ICASUALTIES, dostupné na: <http://icasualties.org/>.

INTERNATIONAL CRISIS GROUP, dostupné na:
<http://www.crisisgroup.org/>.

OSU DEPARTMENT OF HISTORY, dostupné na:
<http://ehistory.osu.edu/>.

THE AMERICAN PRESIDENCY PROJECT, dostupné na:
<http://www.presidency.ucsb.edu/index.php>.

THE GUARDIAN, dostupné na: <http://www.theguardian.com/>.

THE NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH, dostupné na:
<http://www.nber.org/>.

U. S. DEPARTMENT OF DEFENCE, dostupné na:
<http://www.defense.gov/>.

U. S. DEPARTMENT OF HOMELAND SECURITY, dostupné na:
<http://www.dhs.gov/>.

9. Resumé

The War in Vietnam and the War in Afghanistan are presented as explicit cases of asymmetric conflicts in which insurgents managed to resist a much stronger enemy. Both conflicts are often being compared. They have a lot of common characteristics. It is a long duration, absence of a clear decision or a large asymmetry between the actors. Both adversaries of the United States had long experience with the insurgent strategy.

The ambition of this thesis is to compare the insurgent strategy in the Vietnam and Afghanistan wars. The aim of the thesis is to clarify whether the insurgent strategy has changed in the course of time between these conflicts. The research problem is clarified through the analysis of both cases and the subsequent comparison.

I work with the theoretical framework in this study. This framework is based on the theories of war, military strategy and asymmetric conflicts with an emphasis on insurgency and guerrilla strategy. The theoretical framework shows the general features of insurgencies which are used as the main comparative criteria. I focus on insurgent strategy and tactics, the influence of terrain, population and time and analyze them in detail. Next part of the theses focuses on the comparison of common and distinct characteristics based on these variables.

There are a lot of the same attributes of insurgency in both conflicts. The most important common feature is that the insurgents have chosen indirect strategy as a key strategic approach but they also resorted to offensive activity on the tactical level. Any tactical failure but had no direct connection to the overall success or failure of the strategy. The strategic success depended and depends not only on the confrontation in battle but on the psychology of actors as well.

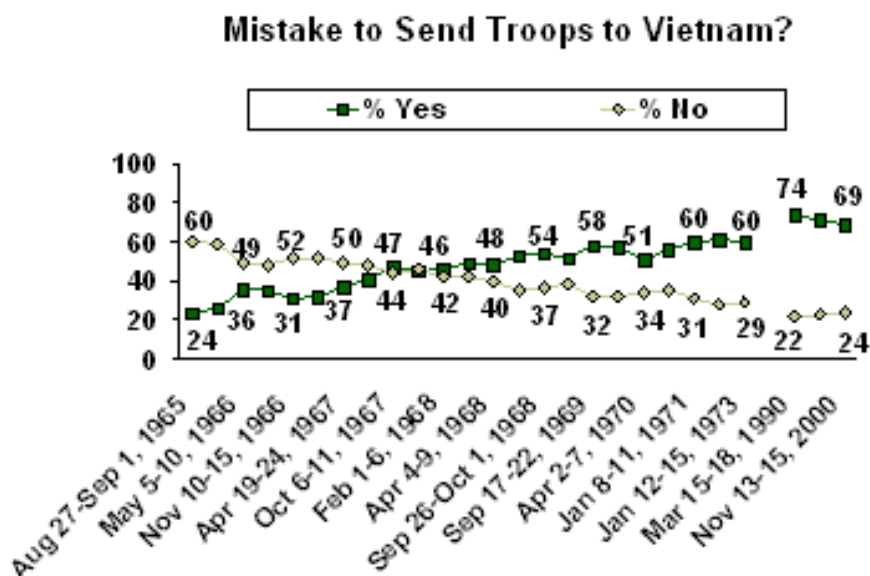
The essential difference between both insurgencies is that the insurgency in Vietnam operated in conjunction with the conventional strategy of North Vietnam and was even subordinate to its objectives. In Afghanistan the insurgency is the only tool in the fight against the enemy.

Even though a lot of characteristics in both conflicts are similar, insurgent strategies are not identical. It should be noted that the insurgent strategy has changed between conflicts in Vietnam and Afghanistan. This change depends on development of military strategy and on the particular surroundings and the specific situation.

10. Přílohy

10. 1. Grafy

Graf 1: Průzkum veřejného mínění v USA (Válka ve Vietnamu)

Gallup. Dostupné na: <http://www.gallup.com/poll/18097/iraq-versus-vietnam-comparison-public-opinion.aspx>, 2014-04-20.

Graf 2: Průzkum veřejného mínění v USA (Válka v Afghánistánu)

Thinking now about U.S. military action in Afghanistan that began in October 2001, do you think the United States made a mistake in sending military forces to Afghanistan, or not?

■ % Yes, made a mistake ■ % No, did not

GALLUP

Gallup. Dostupné na: <http://www.gallup.com/poll/116233/afghanistan.aspx>, 2014-04-20.

10. 2. Mapy

Mapa 1: Fyzická mapa Jižního Vietnamu

Intercarto. Dostupné na: <http://www.intercarto.com/EN/map-of-vietnam-physical-version-1534-599.html#>. 2014-04-20.

Mapa 2: Fyzická mapa Afghánistánu

Intercarto. Dostupné na: <http://www.intercarto.com/EN/map-of-afghanistan-physical-version-1490-555.html>. 2014-04-20.

Mapa 3: Provincie Jižního Vietnamu

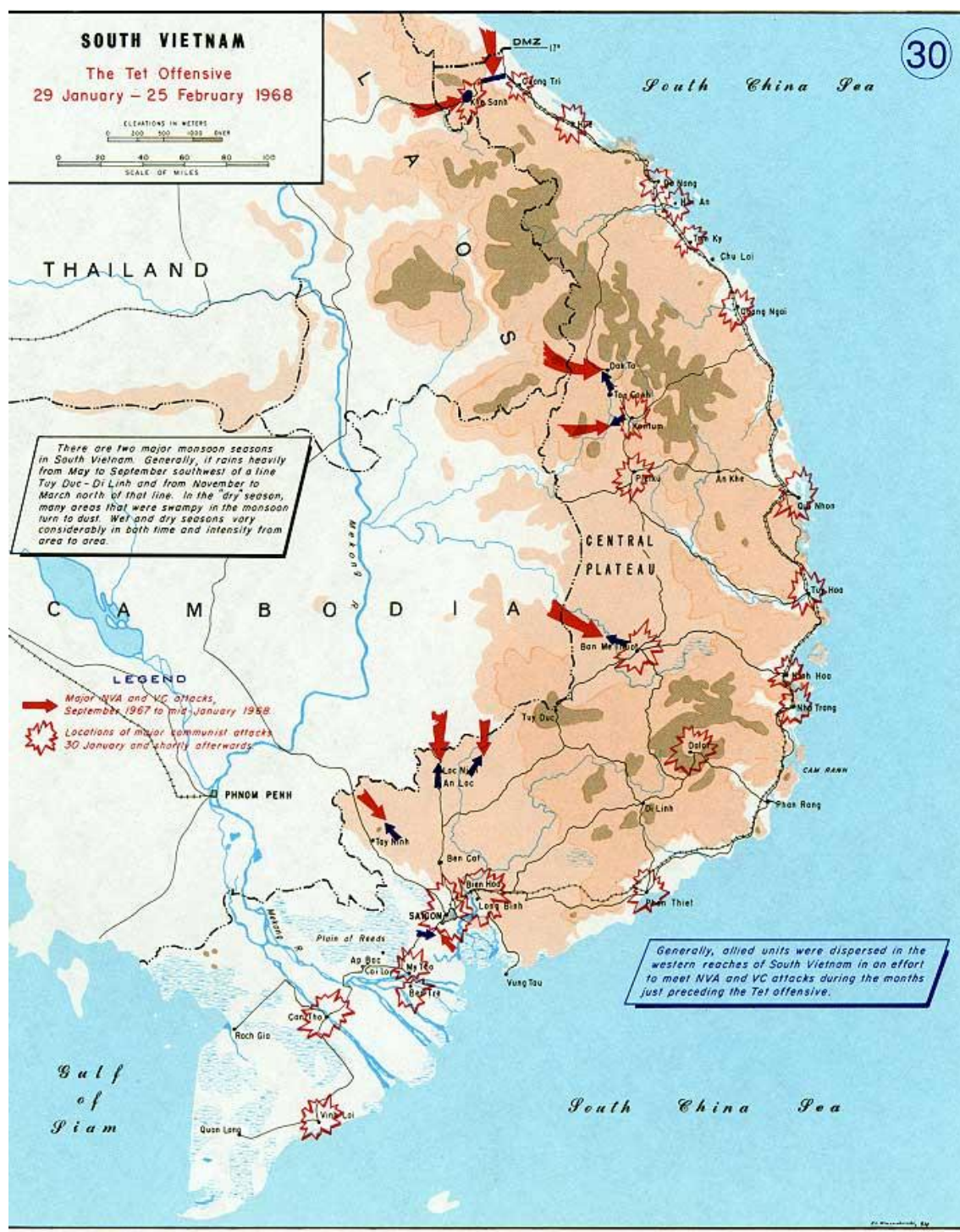
Rivervet. Dostupné na: <http://www.rivervet.com/mapprovinces.htm>, 2014-04-20.

Mapa 4: Provincie Afghánistánu

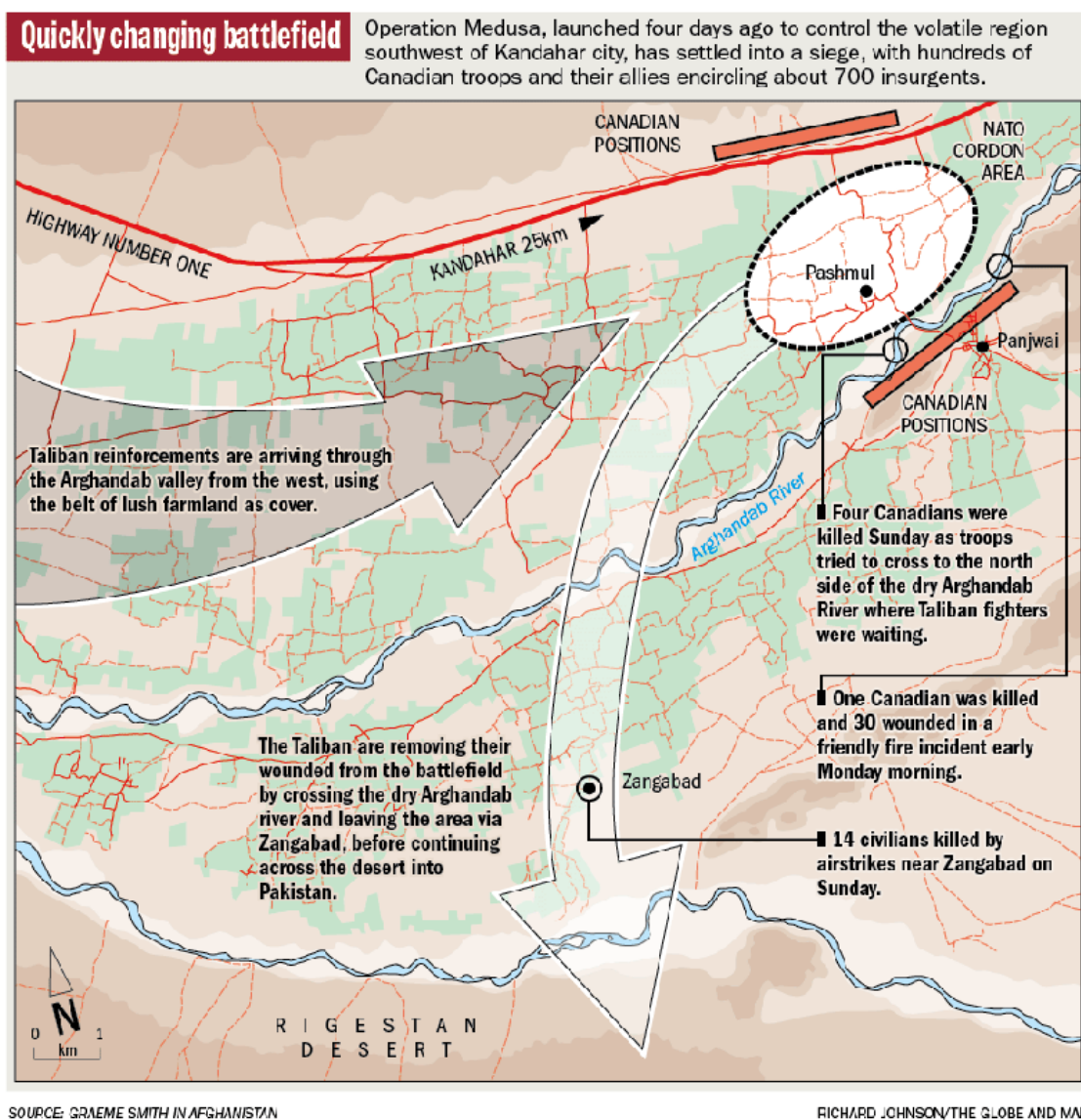
Global Security. Dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/afghanistan/afghan-maps.htm>, 2014-04-20.

Mapa 5: Ofenzíva Tet, 1968

eHistory. Dostupné na: <http://ehistory.osu.edu/vietnam/maps/0010.cfm>, 2014-04-20.

Mapa 6: Bitva o Pashmul, 2006

Democratic underground. Dostupné na:

http://www.democraticunderground.com/discuss/duboard.php?az=view_all&address=102x2496959, 2014-04-20.